Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРЛАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган || («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

67 (4508). | ШОАТТА, 5 июнь. 1971 шу. | Мах 2 кеп. | *Газет арадувл 1923 шера денз*

ПАРТЕЦА, ХАЛКЪАЦА

«ЧIоагIа дика хетт, — аьлар КПСС XXIV съезде ше ЦК Отчетни доклад еш новкъоста Л. И. Брежнева. — литературеи искусствои вай ерригача республикашка, СССР халкъий итташ долча къаьгтача дукхача къаман формаех беркате дегIалоагIаш хилар».

Деган урауттаду цу дешаша. Парте даим йоакхо яьй форма къамани чулоацам социалистически бола советски литературеи искусствои ца хаддаш дегIакхувлара. Парте XXIV съезде къаьстта белгалдаькхар, коммунизм хьалъяра новкъа вай общество дIахо мел йода советски сага мировоззрени хьакхоллачара, цун духовни культура дегIайоалаечара литератураи искусствеи лоархIам тIа-тIа лакхлуш хилар. Цудухьа парте, халкъо дIадех художественни кхоллама дерригa тайпаш вай сийрда кхоане хьалъеча хьинаре дакъа лоацаш хилар.

Октябрьски революце хьакхелла вай литературеи искусствои даим хила а хиннад, хург я да партеца, халкъаца керда вахар хьалдеш, коммунизма идеалашта гIулакх деш.

Ленински къаман политиках хьахинна да Нохч-ГIалгIай литературеи искусствои. Ше хьахинначa хьалхарча деношка дена нохч-гIалгIай халкъа керда вахар кхоллача хьинаре дакъа лаца, наьна меттала эггара хьалха къахьегамхошта юкъе марксизма-ленинизма идеяш йоаржае ираз кхаьчад цунга.

Эггара хьалха иллешкара, лоацача дувцарашкара, стихашкара дIадоладенна нохч-гIалгIай литература хIанз массайолча жанраех латт.

Нохч-ГIалгIайчен литератураи искусстваи дегIаена говзал къаьстта гучаяьлар укх тIеххьарча шерашка вай Даьхен столице Москве, Ленинграде, хIаьта иштта дукхача вошал долча республикашка хиннача фестивалашка, выставкашка.

Республика писателий, поэтий произведенеш йовзаш я хIанз вай мехка меттал. доазол дехьа а. Цар кIоаргача философски уйланца, йоккхача художественни говзалца язду вай заман турпалех, таханарча вахара проблемаех.

Укх тIеххьарча шерашка, къаьстта юбилейни шера, дика ка яьннай республика творчески организацей. ЧIоагIа дегIаенай художественни кхоллама викалий говзал. юбилейни шера писателаша, поэташа арахийцал сийлахь-воккхача Ленина хетадаь, баьччан васкеташ вай вахаре кхоачашхилар хьагойташ дола сборникаш, художникаша дийхкад цу темах дола говза сурташ, композитораша яздаьд деган урауттаду иллеш.

Республика творчески организацеша дикка къахьийгад къоначарцара болх тоабара, республика вахара лоархIамегIа долча дешашта творчески болхлой уйла тIаерзаяра.

Вай писателашта, поэташта, художникашта композитораашта карагIдийннараш кхы а дувца йиш я. Цхьабакъда, белгалдаккха деза республика творчески организацей балха юкъе кхоачамбоацараш долга. Творчески организацей сийлен декхар да, КПСС XXIV-ча съездо дIадеххача тайпара, художественни кхоллама болхлошта юкъера болх тоабар, арахеца произведенеш кIоарга идейни чулоацами йоккха художественни говзали йолаш хулийтар-йола хьалаш Iалашдар.

Цу дешай даим йоакхо еш хила еза творчески организацешкара партийни организацеш.

Писателий, поэтий, художникий, композиторий теркам тIаберзабе беза вай заман турпалех дукхагIа яздара, наьха деган урауттадергдола образаш хьакхоллара. Вай республике хIанз а кIезига я вай ханара турпалаш, къаьстта болхлой класса викалаш, сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIема турпалаш бувцаш йола произведенеш. Къахьегамхой сатувсаш ба хоза муъами кIоарга чулоацами болча кердача иллешка, лоархIамеча темашта хетаяьча деган урауттадеча симфонически произведенешка. Художникий декхар да шоай полотнашка къахьегама сага сурт гойтар.

Тоабе беза къоначa писателашта, поэташта, художникашта, композитораашта юкъера болх. Къонабарий йоакхо яр къаьстта бехктокхаме гIулакх да. Цудухьа шерра пайда эца беза цу балха тIа Iоаяьча опытах. ДукхагIа вIашагIъехка еза семинараш, совешанеш.

ЛоархIаме гIулакх да творчески болхлоштеи промышленни предприятештеи юкъера бувзамаш чIоагIдар. Шоай керда произведенеш ешаш, шоай балхах отчеташ телаш хила беза литератураи искусстваи болхлой промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка.

Къаьстта теркам тIабахийта беза чулоацам кIоарга боацеи формага диллача эсалеи произведенеш ара ца ювлийтара. Актуальни йолча темана хетаяь хилар пайда бац художника произведени, нагахьа санна йоккхача художественни говзалца из язъяьеце.

ЧIоагIа терко е еза литературно-художественни критика дегIайоалаяра. Цо нийса дIакхахьа беза парте никъ. вай литератураи искусстваи проблемни дешаш кIоаргга доашхаш, кхоачамбоацараш гучадоахаш, принципиальность йолаш.

КПСС XXIV-ча съезде новкъоста Л. И. Брежнева аьлар: «Творчески лехарашца теркаме гIулакх леладара, говзали таланти йола индивидуальность йизза хьагучаяккхара, социалистически реализма метода ларда тIа хьаеш йола формаши стилаши тайп-тайпара а йIаьхий а хилийтара тIехьа да вай»...

Литератураи искусстваи болхлой идеологически балха эггара ирагIа йолча моттиге ба. Цудухьа творчески организацей сийлен декхар да парте XXIV-ча съезда решенешка хьежжа болх вIаштIехьбаккхар, хIара организаце боккъонца дола творчески хьалаш Iалашдар.

Творчески организацей балха лостам тела а кхетамца кулгалде а декхарийла я парте райкомаш.

Сийлахьча заманна — сийлен произведенеш!

Нохч - ГIалгIай химически завода болхлоша чIоагIа лоархIаши сий деши я лаборантка Кусткова Валентина. Хьинаре къахьегарца даькхад цо ший сий. Ше бахьан долаш цкъа балха тIа хьовзам хилийтац цо. Массаза а цIенеи диззаи кхоачашду цо шийна тIадехка декхараш. Заводе арахецача продукцена цо еш йола анализаш даим дика хул. Анализаш еча хана продукцена юкъе брак йолаш моттиг хуле сихха из дIаяккхара новкъостал ду.

СУРТА ТIА: арахеца басараш миштад хьожаш я В. Кусткова.

И. ПЛИЕВА сурт.

Шера план — 20 декабре

«ОКТЯБРЬНЕФТЬ» МЕХКДАЬТТЕИ ГАЗИ ЙОАХАЧА УПРАВЛЕНЕ БОЛХЛОША, ИНЖЕНЕРАША, ТЕХНИКАША, ГIУЛАКХЕРЧА НАХА 1971 ШЕРА ТIАЙИЦА ЛАКХАРА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ.

БархIагIча пятилеткагIа дика къахьегама толамаш даьхар Октябрьски района мехкдаьттахоша: валови продукци яккхар лакхделар 3,5-зза; продукцена реализаци яр — 3,8- зза, къахьегама овсарле дIъазза лакхъелар; пхе шера планал совгIа даьккхар 175140 тонн мехкдаьтта, планагIа лаьрхIачул совгIа паччахьалкхенна цу шерашка баь пайда 3288 эзар сом хилар.

Тха коллективо чIоагIа дог гIоздаьнна могаеш тIайийцар хIанзарча этапе коммунизм хьалъяра доккхий декхараш хьалхашка оттадаь йола КПСС XXIV-ча съезда решенеш.

Керда, ийсагIа пятилетка дикача къахьегама толамашца дIайолаяь управлене мехкдаьтта доехараша. КПСС XXIV-ча съезда сийна тIайийца социалистически декхараш а ханал хьалха кхоачашдир. Продукцена реализаци яра бифь бетта план 103,4 процент кхоачашйир цар.

БIарччача шера ударни къахьегара Москверча къахьегамхошеи Октябрьски революце орден лелаеча «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахошеи дIайолаеь патриотически инициатива къоабалъяь хьал а лаьца, тхоай торонашка а хьежа лакхара социалистически декхараш тIайийцад оаха:

Шера план 20-ча декабре кхоачашъе, из хул оаха хьалха лаьрхIачул кIира хьалха. Шера планал совгIа 50 эзар тонн мехкдаьтта даккха, 500 эзар сома маьха товарни продукцена реализаци е — хьалхагIа тIайийца хиннача социалистически декхарех лаьрхIа хиначул 150 эзар сома маьха дукхагIа.

Мехкдаьтта доаккхачара къахьегама овсарле кхо процент лакхъе, хьалхагIа тIайийца хиннача социалистически декхарех лаьрхIачул 1,5 процент лакхагIа, хIаьта гIишлошъечара къахьегама овсарле 0,5 процент лакхъе.

500 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое. Хьадоаккхаче мехкдаьттага дIабода мах 2 проценти, гIишлош хьалъярге дIабодер — 0,5 проценти лохбе.

Паччахьалкхенна 50 эзар сом пайда бергбола 430 рационализаторски предложени производствана юкъеяхьа.

3300 квадратни метр хулача нах чубахача цIеноашта капитальни ремонт е.

Сунженски мехкдаьттахоша тхо яхье дехар хьатIа а эцаш, тхоай аргIагIа оаха социалистически яхье тIахьех «Краснодарнефтегаз» объединенеи «Черноморнефти» болхлой, специалисташ.

«ОКТЯБРЬНЕФТЬ» МЕХКДАЬТТЕИ ГАЗИ ЙОАХАЧА УПРАВЛЕНЕ ЦЕХИЙ СЛУЖБАЙ, БРИГАДИЙ КОЛЛЕКТИВИЙ ПРОФСОЮЗНИ СОБРАНЕШКА ДИЙЦА А ДИЙЦА ТIАЙИЦАД СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ.

КЪАХЬЕГАМА КОТАЛО

Дика къахьегама котало яьккхай «Грознефть» объединене бурувдеттараша. Укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра къовсам лоаттабеча бурувдеттараша чоалханерча хьалашка пхе бетта теха бурув 76 эзар совгIа метр я, хIаьта духхьал дIабахача май бетта техад 20 эзар метр бурув. «Грознефть» объединенена чуйоагIача бурув тохара балхий ялхха а управлене толамца кхоачашйир бурув тохара май бетта план Социалистически яхье хьалха латт бурув тохара балхий Старогрозненски управлене бурувдеттарий коллектив. Цо май бетта планал совгIа теха бурув 500 метр я.

М. ЛЕВИН.
тха штате воаца корр.

ШИ МИЛЛИОН СОВГIА...

ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра лакхара социалистически декхараш тIайийцад «Грозвино» производственно - совхозни объединене болхлоша. Уж толамца кхоачашдара яхье яьннача объединенена чуйоагIача заводий, цехий коллективаша бизза пайда ийбу шоай чурча торонех. Продукцена реализаци яра пхе бетта план 106,6 процент кхоачашъяьй объединене коллективо, Планал совгIа реализаци яьй цо ши миллиони 200 эзари сома маьхерча тайп-тайпарча продукцена. Укх шера объединене заводашта юкъе яьржача социалистически яхье цахаддаш хьалха латташ я И. А. Алексаньянца кулгалдеча Наурски чхьагIар доаккхача завода коллектив. Товарни продукци арахецара пхе бетта план 110 процент кхоачашъяьй цо. Планал совгIа завода болхлоша арахийцай 700 эзар сом мах бола продукци. Иштта дика къахьегаш я пхе бетта заданел совгIа 185 эзар сома маьха продукци арахийца П. Ф. Саблина кулгалдеча Калинина цIерагIча чхьагIар доаккхача завода коллектив а. Объединенена чуйоагIача ерригача предприятеша толамца кхоачашъяьй пхе бетта план.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ТВОРЧЕСКИ КЪАХЬЕГА IЕМАРАШ

Хьинаре къахьегаш ба «Красный молот» завода рационализатораш ийслагIча пятилетка хьалхарча шера. ДIабахача пхе бетта тIайийца хинна социалистически декхараш тIеххкоачашдаьд цар. Рационализатораша кийч а яь дукха маьхера рационализаторски предложенеш производства юкъейихьай укх шера. Рационализатораш Г. И. Екотова, В. Н. Наколенкос еннача рационализаторски предложенех изотермически цистерне хоачача углекислота боарам мелла хара йола уровномер производствана юкъеяхьарах производствана шера хулаш бола пайда 21 эзар сом да. Болат лоаладеча цехерча рационализатора А. А. Коноплевас еннача рационализаторски предложенех фланаш чепатохара йола металлически формаш кийчйив. Цо шера паччахьалкхенна 47 эзар сом пайда бу, дикка тоаю арахецача продукце дикал а. ШоллагIча цехерча рационализатора Н. П. Чугуновас клапанни коробкерча конусни Iуогашта обработка яра конструкци кувцара йола предложени еннай. Цу кердачо дикагIа хулийт коробка тIехенна еш йола обработка. чIоагIагIа хулийт режущи инструмент. Дукха кходу Р-18 яха болат. Уж тайпара лоархIаме рационализаторски предложенеш кийч а яь производствана юкъейихьай рационализатораша С. Ш. Тазуева, Н. В. Солопахос, кхычаа.

Укх шера духхьал хьалхарча квартале заводерча 200 гаргарча рационализатораша кийч а яь производствана юкъейихьача 130 рационализаторски предложенеи изобретенеи паччахьалкхенна баь пайда 82,2 эзар сом да. Из хул тIайийца хиннача социалистически декхарех лаьрхIачул дукха дукхагIа. Цар торо хилийтай 160 тонн металл, 3840 кубически метр газ, 11488 норма-сахьат кходе. Белгалъяьнна дика къахьегаш я укх шера чон лоаладеча, механически, нефтеаппаратурни, металлоконструкцей болат лоаладеча, сборочни цехий рационализаторий коллективаш. Шерра социалистически яхь йоаржаяьй массайолча цехий рационализатораша, изобретателаша «Рационализацеи изобретенеи балха тIа дикагIйола цех» яха сийлен цIи яккхара.

Завода рационализатораша, изобретателаша укх шера доаххача къахьегама толамаша къаьста хьахьокх ийслагIча пятилетка план ханал хьалха кхоачашъяран завода 75 шу дуза юбилей сийленца деззарая тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдергхилар.

В. ЛОБАНОВ,
«Красный молот» завода рационализаце, изобретене, технически информаце бюро начальник.

Халкъо харжа оттабаьрашца...

Укх деношка Шелковской района харжархой вIашагIкхийттар № 880 йолча Наурски хоржамий округе тIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидат яьча Наурски района «Советская Россия» яхача комсаш лелаеча совхоза бригадираца Писковацкая Зинаида Сергеевнаца.

Доверенни волча «Советская Россия» совхозерча нов. Шундулаева кандидата къахьегамеи вахареи гIулакхех дийцар.

1963 шера енай Зинаида Сергеевна «Советская Россия» яхача совхоза комсий кхашка болх бе. Юххьанца мутIарера болхлою йолаш къахьегаш хинна из шийна тIадиллача гIулакхах дика ка йоалаш хиларга касталашха бригадана кулгалде оттайир. Хьалха латтача агротехниках пайда а эцаш бригада къахьегам нийса вIаштIехьбаккха цун хар бахьан долаш хIара шера комсаш кхеяра заданеш дикка тIеххкоачашъю коллективо. Пхе шера планал совгIа 4000 центнер комсаш ехкай цар паччахьалкхенга

Нов. Писковацкая Наурски районни Совета депутат я. шоай отделенерча профсоюзни комитета председатель а совхоза рабочкома член а я. Зинаида Сергеевнана Къахьегама ЦIеча Байракха орден еннай, дукхаза Сийлен грамоташ, ахчан премеш тийннай.

— Аз массава а нов. Писковацкая 13 июне депутаталла харжара кхаж тасса тIахьех — аьлар нов. Шундулаева ший къамаьл чакхдоалаш.

Иштта кандидатах лаьца къамаьлаш дир укхаза доверенни болча Шелкозаводская яхача юртарча школа хьехархочо нов. Ковтуненкос, «Червленский» яхача колхозерча нов. Думанаевас, Ленина цIерагIча колхоза бригадира нов. Молочкова, кхычар.

Цул тIехьагIа харжархоша наказаш делар шоай кандидата.

Ачхой - Мартана района Орджоникидзе цIерагIча сомийбаьцадаарий совхозе хьайбай ферма хьаелла лаьрхIад. ХIанзарчоа дикача фух дола 50 бежан ийцад цар. ХIанз цу доаханна чуйнна доакъар Iалашдеш ба совхоза сомий бешамашка болх беш бола механизатораш Мугуциев Бауди, Лумахаев Мовлади, Исаев Iаьла, Галипов Мухьмад. Кхаь дийнахь 60 гектара тIара люцерна хьеккхар цар. ХIанз цу аьлах аргIаш деш ба.

СУРТА ТIА: Исаев Iаьла аьлах аргIа беш воалл.

С. ХАКИЕВА сурт.

ДАЬХЕННА — ДУКХАГIА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ

Лакха я паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара укх шерара вай республика къахьегамхой планаш. Дулха лаьрхIа 12600 тонн лозал долаш хьайбаш, 40500 тонн шура, 38,5 миллион фуъ, 2980 тонн тха дохка дезаш я республика совхозаши колхозаши.

Республика юрта боахама болхлоша низ кхо ца беш къахьегарца дика дийбад укх пхе бетта хьайбаш, лакхъеннай цар продуктивность а. Цу гIулакхо торо хилийтар республике гIолла укх шера 1-гIа июнь тIаккхоачаш дIададахача шера цу ханаца нийсдича, паччахьалкхенга 16 процент дукхагIа дулха лаьрхIа хьайбаш, 14 процент дукхагIа фуаши шуреи, 38 процент дукхагIа тха дохка.

Уж толамаш доахаш къаьстта дика къахьийгад Гудермеса, МалгIабика, Надтеречни, Урус-Мартана, Шелковской районий боахамашкарча хьайбаш лeладераша. Паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара ах шера план кхоачашъярах рапорт луш ба Ведана, Ножай-Юрта, Урус-Мартана районий юрта боахама къахьегамхой ХIаьта Ачхой-Мартана, Ведана, Надтеречни, Наурски, Шелковской районашкарча боахамаша кхоачашъяьй паччахьалкхенга фуаш дохкара а ах шера план.

Шеко йоацаш дика толамаш даьхад кердача пятилетка укх пхе бетта республика хьайбаш леладераша. Цхьабакъда, лакха толамаш доахача боахамашца цхьана дукха я республике тIехьаюсаш йола колхозаши совхозаши.

Паччахьалкхенга шура йохкара геттара тIехьаюсаш я Ачхой-Мартана совхозаш. ХIаьта Гудермеса района боахамаша дIададахача шераца нийсдича укх шера пхе бетта паччахьалкхенга хьайбай продукци 26 процент дукхагIа ехка яле а, тIехьабусаш ба уж ах шера планаши социалистически декхараши кхоачашдара. Цу тайпара хьал да Сунженски района колхозашка а.

Укх шера май шоллагIча бетта 4,5 эзар тонн шура ехкай республика боахамаша паччахьалкхенга. Цхьабакъда хIанз доахан доажаде дика буц йолча хана, доахана продуктивность лакха а яь паччахьалкхенга кхы а дукхагIа шура йохка йиш йолаш ба республика шурий-товарни фермай болхлой.

ИйслагIча пятилетка паччахьалкхенга фуаш дохкара хьалхарча ах шера план толамца кхоачашъяра дика лард еллай республика коа тIара оалхазараш леладераша. ТкъоалагIча июне ах шера план кхоачашъяра дика торонаш йолаш ба уж.

Паччахьалкхенга шоллагIча ах шера плана чотах фуаш дохкаш пхи район я хIанз республике. Цхьабакъда цу боахамашка а эшшача тайпара пайда баккхац продукци лакхъяра йолча резервах. Кхоачашъяьй паччахьалкхенга фуаш дохкара ах шера план Наурски, Шелковской района боахамаша. Цхьабакъда, дIададахача шера укх ханаца нийсдича дукхагIа дар цар паччахьалкхенна дIаденна фуаш.

Бехктокхаме ха тIаккхаьчай хIанз жа леладераашта, къаьстта Наурскии Шелковскойи районашкара боахамашкарчарна. ТIатеIIа тха лоргаш ба уж. Паччахьалкхен тха дIаэцача пункташка хIанзле дIаденнар 809 тонн да.

Жа лоргачарна хIанз керттера дар да — жа дикеи сихеи ларгар. ХIаьта из гIулакх толамца кхоачашдара торонаш йолаш ба къахьегамхой.

1971 шера 1-ча июне паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара хьалхарча ах шера план кхоачашъярах йола

СВОДКА

(хьалхарча ах шера план проценташца)

	дулх	шура	фуаш	тха
Ачхой-Мартана	88	69	117	42
Ведана	136	—	103	34
Грозненски	78	75	98	26
Гудермесски	64	86	86	44
МалгIабика	86	82	92	7
Надтеречни	80	86	109	62
Наьсарен	88	76	90	3
Наурски	50	87	116	35
Ножай-Юрта	109	—	83	28
Советски	77	—	84	100,6
Сунженски	76	77	97	3
Урус-Мартана	100,9	83	94	48
Шаьла	83	86	89	46
Шелковской	55	92	139	29
г. Грозный	—	50	—	—
Ерригача республике	77	80	99,7	29

Парте райкомашка

Укх деношка парте Наурски райкома КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра белгалъяь мероприятеш ювцаш партийно-боахама актив хилар. Цу хьакъехьа доклад йир КПСС Наурски райкома шоллагIча секретара Н. М. Карагичевас.

Пренеех къамаьлаш даьчар хоадамболлаш дийцар шоай коллективашка КПСС XXIV съезда решенеш вахаре яхьара хIанз деш дари дIахо йодача хана де лерхIари.

Актива собране района колхозаш, предприятеш, учреждениеш тIайийца лакха социалистически декхараши юрташка культурно-бытови гIирсаш хьалдара чIоагIъяь мероприятеши кхоачашъяра социам тIайийцар.

* * *

БархIлагIча пятилетке тIехдика толамаш даьхача Грозненски района къахьегамхой йоккхача группана правительствени совгIаташ дIаделар самардийнахь 1-ча Мая колхоза клубе КПСС Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина. Ленина орден 4 сага елар. Царна «Атагинский» совхоза звеньевой Ш. Гайтамиров, 1-ча Мая цIерагIча колхоза бригадир М. Еремкина, Октябрьски революце орден луш белгалваьккхар 6 саг.

Цул тIехьагIа укхаза района партийно - боахама актив хилар. «КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра мероприятехи района партийни организаце декхарехи» доклад йир КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара Ю. В. Сухорукова.

Актива собране района къахьегамхоша 1971 шера лаьрхIа керда доккхий социалистически декхараш тIайийцар.

* * *

Чаккхъяьннай Советски района партийни актива собрани. «КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра района партийни организаце белгалъяьча мероприятех» доклад йир укхаза райкома хьалхарча секретара А. А. Абдулаева.

Пренеех къамаьлаш дир XX партсъезда цIерагIча колхоза парторганизаце секретара Э. Узуева, Кирова цIерагIча колхоза председатела И. Муштургаева, ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара Н. Никаева, кхычар.

Белгалъяь мероприятеш кхоачашъяра социам тIайийцар актива собране.

СОВГIАТАШ ДIАДЕННАД

Орджоникидзевская станицерча районни культура ЦIагIа бархIлагIча пятилетке тIехдика толамаш даьхачарна правительственни совгIаташ дIадалара хетаяьча собране вIашагIкхийттабар юрта боахама, района кхачан промышленноста предприятейи организацейи производстве хьалха латтараш, къахьегамхой, инженерно - технически болхлойи, гIулакхера нахи.

Юрта боахама производство дегIайоалаеча, пхе шера заданеш кхоачашъечеи кхачан промышленность дегIайоалаечеи толамаш дахарах районерча 110 сага орденаши медалаши еннай.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа белгалбаьннараашта совгIаташ дIадала венавар Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель нов. К. И. Оздоев.

Ленина орден елар «Победа» колхоза бригадира Е. Д. Бобликовайна, Кирова цIерагIча колхоза дояркана М. А. Рыбалкона, «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза бригадира Н. А. Мошенкона.

Октябрьски революце орденаш еннай Ассински консервни завода слесара Н. Г. Головинскена, Шеча Эскара цIерагIча колхоза керттерча агронома П. И. Жуковна, XIX партсъезда цIерагIча колхоза жа Iуча В. Е. Кушашвилена, Сунженски леспромхоза слесара В. М. Мазаевна.

Къахьегама ЦIеча Байракха орден луш 27 саг белгалваьккхав районе.

«Знак почета» яха орден еннай районерча 34 сага, «За трудовую доблесть» яха медаль — 16-нена, «За трудовое отличие» — 23-нена.

Нов. Оздоева даькъал бийцар совгIаташ деннараш, Даьхен низ чIоагIбара кхы а хьинарегIа къахьегара уж тIахьийхар.

СовгIаташ деннарий цIерагIа къамаьлаш дир нн. Рыжковас, Рыбалкос, Ахмадова, кхычар.

КПСС XXIV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

Продукци дикагІа хилийтара лостамаш

Производство дегІайоалаяра хІанзарча лоархІамерча экономически политически декъахех да арахецача продукце дикал лаккъяр.

КПСС XXIV-ча съезде боккха теркам тІабахийта дийцар арахецача продукце дикал лаккъяра дешани. Пхе шера планагІа 1971 — 1975 шерашка СССР халкъбоахам дегІабоалабара йолчу КПСС XXIV-ча съезда Директиваш тІа белгалдаьккхад массайолча тайна продукце технически боэрам, экономичность, дикал лакхъелга. Керда арахеца йолаеш йола продукци дикалгеи технико - экономически хьокхамгеи диллача дунен Іилманен техникаен карагІдаьннараша дІаделхара хьежжа хила еза.

Мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьтта химически промышленноста хьалхашка оттадаь декхар да мехкдаьтта продуктай дикал лакхъяр.

КПСС XXIV-ча съезда решенийка хьежжа «Грознефтехимзаводы» объединене предприятеша чІоагІа йоакхо ю арахеца продукци дІахо а дикагІа хилийтара. Объединеней, предприятей коллективаша, инженерно - технически болхлоша, ГрозНИИ-и, «Гипрогрознефти» институтий Іилманхоша, инженераша,, проектировщикаша дукха балхаш ду кийч а я̆ь керда технологически процессаш производствана юкъекхахьара, болх беш йолча производствашта реконструкци а еш модернизаци яра. Цар торо хулийтаргья дикка дукхагІа мехкдаьтта продукташ арахеца, цар ассортимент шеръе, арахецача продукце дикал лакхагІа хилийта.

ХІанз «Грознефтехимзаводы» объединене предприятеша арахеца мехкдаьтта продукци дІаухийт доазол дехьарча 30 мехка. Вай объединене арахеца продукци дІакхоач Англе, Итале, Франце, Швейцаре, Иране, Норвеге, Швеце, Польше, Болгаре, Венгре, ГДР, Корее, Инде, Чехословаке, кхыча а мехкашка.

Грозненски химически комбината коллективо арахецача ацетона укх шера елар «Дикала знак». Из боккха къахьегама толам баьккхаб комбината коллективо хьинар кхо ца деш къахьегарах. Объединене предприятешка арахеца продукци вай мехка дикагІа лоархІаш я, хІаьта царех цхьаяраш дунен дикагІйолча стандарташта юкъеяхайе царел тІехъяьннай. Царех ба мехкдаьтта электродни кокс, экспортни парафин, сиха лалаш дола парафин, фенол, кхыйола продукци. Цу продукташта «Дикала знак» хьожайийтара йола материалаш кийчъеш я хІанз объединени.

Арахеца продукци дикагІа хилийтара хІара предприяте ца хаддаш болх беш я продукце дикалга хьежа комиссеш. Цу комиссешта керте латт предприяте керттера инженераш. Цар кийчъю продукци дикагІа хилийтара йола тайп-тайпара мероприятеш. Цул совгІа массайолча предприятешка иштта цу предприятешкарча технологически цехашка хан-ханнахьа хул «продукце дикала Ди». Цу дийнахь кІоаргга анализаш ю цу даькъе установкаша беча балха, белгалдоах технологически режимаш телхаяра бахьанаш, нормагІа йоагІача тайпара продукце дикал ца хуле цун бахьанаш а малагІаш да хьож. Продукци дикагІа хилийтара хьалха латтача предприятеша шоай опыт дІалу кхыча предприятешта.

Дукха балхаш ду предприятешка болхлошта дикагІйола къахьегама методаш йовзийташ. ХІара шера мехкдаьтта чакхдоахача предприятешта организационно - технически мероприятеш кийчъю, уж тІаерзаь я арахеца продукци дикагІа хилийтара.

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода инженерно-технически болхлоша, ГрозНИИ болхлошца цхьана кийч а я̆ь производствана юкъейихьар алкилироване процессе олефинови бедал ступенчати хьисале дІаахийтара схема. Цо торо хилийтар зехьа довш дола кислоташ кІезигде, изобутанах дикагІа пайда эца, алкироване процессе олефинови бедалах дукхагІа пайда эца, цун чотах лакхаоктанови алкилбензин 10 процент дукхагІа арахеца. Из чІоагІа эшаш да авиабензинаши, лакхаоктанови экспортни бензинаши кийчдеча.

Вай мехкарча катализаторий производствашта юкъе эггара лакхагІа къахьегама овсарле я хІанз Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача катализаторни фабрикай. Завода инженерно - технически болхлоша ГрозНИИ болхлошца айхха бувзам а лоаттабеш творчески дукха балхаш дар бахьан долаш кердача технологех лакха дикал йола катализатораш арахец. ХІанз заводе керда арахеца йолаяь катализатораш хьалха цига арахецаш хиннача алюмосиликатни катализаторел дуккха а толашагІа я. Уж арахеца йолаелча денз дикка тсаеннай заводе арахеца продукце дикал а. 1970 шера цу заводерча № 43/2 № 43/3 йолча установкай коллективаша цу кердача катализаторах пайда а эцаш болх бергба. Духхьал Новогрозненски нефтеперерабатывающи завода уж ши установка кердача катализатораш тІа болх бе яхарах шера производствана хула пайда 1 миллионни 460 эзари сом да.

1970 шера июль бетта Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе болх бе йолаялийтар вай мехка эггара йоккхагІа лоархІаш йола центральни газофракционирующи установка. Лоаццача хана проектни мощностага а кхаьча дика тоадир цо ший технико - экономически хьокхамаш, лакха дикал йолаш я цу установке арахеца продукци а.

Арахеца продукци дикагІа хилийтара, цун ассортимент шеръяра дукха балхаш ду В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе а. Цига арахеца дунен дикагІйолча стандарташта юкъедаха парафин доазол арахьарча мехкашка чІоагІа хоатташи дІаэцаши да. 1965 шера хинначул экспорте дІаухийташ дола парафин 1,2-зза дукхагІа да.

Арахеца мехкдаьтта продукци дикагІа хилийтара даькъе дукха балхаш ду А. Шерипова цІерагІча Грозненски нефтемаслозавода коллективо ГрозНИИ-и «Гипрогрознефти» института болхлошца цхьана. Цу коллективо дукха мероприятеш производствана юкъейихьай арахеца продукци дикагІа хилийтара. Цудухьа дукха продукци арахец цига продукце дикал нормах лаьрхІачул лакхагІа йолаш, хІаьта цига арахеца авиадаьтташ доазол арахьарча мехкашка чІоагІа хоатташ да. Грозненски мелови мехкдаьтта чакхдоахаш цига арахеца авиадаьтташ кхычахьара хьатІакхухьаш мехкдаьтта чакхдоахаш хьахулча авиадаьттаел дуккха а дикагІа да.

Гуш махиллара «Грознефтехимзаводы» объединене предприятеша ГрозНИИ, «Гипрогрознефть» институташа дукха мероприятеш чаккхъяьхай арахеца мехкдаьтта продукци дикагІа хилийтара, технологически процессаш эргаяьха тоаяра. Парафинах машиндаьтта дІакъоастадара йола керда технологи производствана юкъейихьай цар. Из бахьан долаш Волгодонски химически комбинате арахеца сапа хьадеча дІадохийта кислоташ 25—30 процент дукхагІа хиннад, цига зехьа йовш хинна продукташ кІезигьеннай. Иштта кІезигьеннай сапа хьадеш йола кислотай тоннага дІайохийта бедали реагенташи.

Грозненски нефтемаслозаводе проектах арахеца лаьрхІа хиннадеце а № 40/1 йолча установке вай мехка духхьашха арахеца доладир атта лалаш дола парафин. Из бахьан долаш Щебекина, Краснодара, Волгограда предприятешта баракъаш дутта порошокаш арахецара лоархІамера лакха дикал йола бедал хилар.

Грозненски химически комбинате а дукха балхаш ду арахеца фенол, изопропилбензол, полиэтилен дикагІа хилийтара, фенолах серни кислотаца мезитила окись дІакъоастаяра процесс караерзаяь̆й цига. Из бахьан долаш лакхарча сортах мара арахецац фенол, дукхагІа дІаухийт из доазол арахьарча мехкашка.

Духхьал дІададахача 1970 шера объединене предприятеша арахеца продукци дикагІа хилийтара чаккхъяьха планови а планагІа йоаца а мероприятеш 85 я. Уж тІаерзаь яр технологически режим тоаяра, зехьа йовш йола мехкдаьтта продукташи бедали кІезигьяра, продукце дикал лакхъяра, иштта кхы дІахо а.

Арахеца продукци дикагІа хилийтара боккха лоархІам болаш гІулаьх да технологически процессашта автоматизаци яр, цу даькъе а дукха балхаш даьд укх тІеххьарча шерашка. Объединене предприятешка арахецача продукцена тІахьожам лоаттабара, халача балхашта автоматизаци, телемеханизаци, диспетчеризаци яра йола 50 эзар тайп-тайпара прибораш я болх беш. Духхьал укх тІехьарча шерашка цу предприятешка оттаяь̆ 300 гаргга автоматически анализатораш. Цар къестаю мехкдаьтта продуктай дикал.

ХІанз «Гипрогрознефть» института коллективо проект оттаяь̆ Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводашта реконструкции модернизации яра. Цу проектага хьожаш я СССР нефтехимпрома министерства проектайи сметийи отдел. Реконструкци еча хана дІаяха лерхІ цар первични мехкдаьтта чакхдоаха къаьнара термически каталитически крекинга установкаш, кокс арахецача кубашта меттел болх бе йолайолийтаргья хІанзара атмосферно-вакуумни трубчаткаш, кхыйола установкаш. Продукци дикагІа хилийтара цахаддаш эргайоахаргья мехкдаьтта чакхдахара схемаши структуреи.

ШоллагІа бедал чакхъяккхарал каталитически реформинген установкаш хьалъергья 1974 шера. Цу шера машеннадьтта арахецара йола установкаш а болх бе йолайолийтаргья. Царна юкъе хургья атмосферно - вакуумни трубчатка, фурфурольни очистка установка, гидроочистка установка, кхыяраш. Уж болх бе йолаенначул тІехьагІа арахеца машеннадьтта дуккха а дикагІа хургда. Уж санна йола мероприятеш кхы дуккха а чакхйоахаргья тха объединене.

Б. МУСАЕВ.
«Грознефтехимзаводы» объединене керттерча инженера заместитель.

Новолипецки металлургически заводе хьалъе йолаяь̆й керда пхелагІа домна-вампал. Пишка че хургья 3.200 кубически метр. ХІанз металлургически Іаламат хьалъеча балхаш сихденнад. Фо дІоахдечуни дом хьалъувзачуни ларда бетон етта яьннай, пишка кІаларча ларда арматура вІашагІъювзаш я. «Липецкстрой» треста коллективо дош деннад 1972 шера шоллагІча квартале домна болх бе йолаялийта, аьнна.

СУРТА ТІА: пхелагІа домна хьалъеча майда тІа. Хьалхарча плане (аьрдехьара аьттехьа). прораб А. Опритов, газосварщик Н. Мячин, монтажник Н. Еремеев.

В. КОТЕВНИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬАЛЪЕШ ЛАТТ ЗАВОД

ХІара денна Москва — Баку яхача боккхача наькъ тІа гІолла Грознегахьара хьалъухача тележкаш тІехьайолча кирпишкех етта йолча машенех дукхагІа яраш Назранагахьа хьачуерз. Дукха йоккхий объекташ я укхаза хьалъе йолаяь. Из дика да: дегІаух наьсархой къона город.

ХІаьта а селла гаьнара Грознера кирпишк хьа а кхухьаш уж хьалъе езилга дагадехача новкъэ хет. Назрана массахана а ше Іалашъяь̆ш шийна эша кирпишк. ХІанз яц из укхаза. Йохаяь̆ из хьаеш хинна завод. Грознера кирпишк я хало да, хІача аьлча гаьна я цига. Из бахьан долаш кхоачамболлаш кирпишк хилац гІишлошъерашта, объекташ эксплуатаце дІаялара планови хаьаш тІехьайоах.

Из дош дагадоал наьсархошта гоашта, республика бехктокхамеча органашта. Наьсарера кирпишкаш ю завод юха болх бе йолаялийтар керттера декхар лоархІ цар.

Мишта латт завод хьалъяра гІулакх? Дукха ха йоаццаш хиннад тхо из завод хиннача метте. «Метте» ях оаха хьалхагІа хиннача завода лер укхаза хІанз ца хоалундаь. ДІаьннай лакха турба, цунна гонахь лаьгІа кирпишк йокъаю кхийш - отаргаш. ХІанз лаьтта кІала хургья из дукхагІьяр. ХьалхагІа хиннача вІалла тара а хургьяц из а, цун ков а, арахеца продукци а. Из хургдар да.

ХІанз дар дувцаргда вай. Кхотаеннача гаьнашта юкъе пенаш тІоада а даь ягІача цу завода баьдеча конторе дІачудолхар тхо, кулгалхой хІанз а цига ба мотташ.

— Из моттиг оаха йита дукха ха я. Укхазахьа дувла, — аьлна керда хьалдаьча доккхача сийрдача здане каІараш хьайийлар тхона завода инженера нов. Кучиева. Цу чу болх беча хІарана къаьст-къаьста кабинет я. Цар къаьнача конторе дІачуваьлча бокъонца юхь бІаргагацар сов баьде йолаш. ХІанзараяр дворец я цунна юхе.

Шерденнад завода ков а доазув а. Кирпишка укхазар бар санна дика топпар болаш моттиг яц. Из специалисташа техкачул тІехьагІа укхаза цу завода реконструкци е башха оарцагІаьла везаш а вацар.

Сутара нокхарий мозий санна хьувз коа самосвалаш, бульдозераш, нах. Куйбышеверча проектни института цу завода оттаяь проект нийса, йоашилга гуча, а даьнна цхьан юккъа (йоккха юкъ яр из — шу гаргга) сеца гІишлошъяра балхаш хІанзза юха доладеннад.

Массехк метр кІоаргеи 40 метр йІаьхеи я кирпишк, йоттаргйола пишк. Эзар градусага дІакхоачаргья цу чура йІовхал. Цу пишка тІа гІолла уллача аьшка наькъ тІа гІолла туннела чу Іочуяхийта массехк эзар бийдача кирпишкех етта вагонетка эгІа гІолла араялалехьа гІишлошъераш боахкача дІаяхьа мара ца езаш кийча хургья цу тІара кирпишк. ДІаэраялалехьа фо детташ из шелъеш цхьаькха отделени а я. Вешта аьлча чархаш тІара Іо ца йоалаш, цхьаннахьа ца соцаш цахаддаш конвейера хьисапе арахецаргья заводо кирпишк. Кхы юха йозгІаргьяц укхазарча болхлошка хьалхагІа хинна хало. Сахиллалца Іаьржача кІовга чу йотташ яьхка кирпишкаш ворднигаш тетташ хьаарайоахаш боахкаш хулар уж, хьацар Іо а ухаш. ХІанзара завод болх бе йолаелча кнопкаш тІа пІелгаш тІатеІаде мара дезаргдац цар.

Цу пишка тІера помещени ловргйолаш аьшка-бетона когаш дохкаш боахкача болхлошта цІатІадахар тхо. Укхазарча № 432 йолча ПМК-ра къонача прораба Имагожев Гирихана дувц:

— лоархІаме болх ба оаха бер. Эзар градус йІовхал чу хургйолча пишка пенаш, тхов Іалаьмате чІоагІа хила беза. Къаьстта теркам тІабахийта де деза из помещени тІалаттаргйола лардкогаш. 90 ког ба уж. ХІара когата 7—8 тонн аьшка-бетон йода. Лоаццача хана из чакх а баьккха кхыдола балхаш де уйла йолаш да тхо.

Даьсса хабар дац Гирихана дувцар. Даурбеков ИбрахІама самосвалаца еца аьшка-бетон машена тІара Іо а яалехьа кІоага чу йохийт балхага даьннача Баркинхоева Марета, Гамботова РаІашата, Мужехоева Тамара низ болча кулгаша. ИбрахІам саьІа витац цар. Цар Іочуетта аьшка-бетон вибратор чу а елла тоІаеш воалл эІамига саг Мошхоев Закре.

— Са даккха дитац тхо цу бетонах когаш дераша, — яхаш хьоцар дІа а доахаш сихбенна боахк плотникаш Патиев Тухани Гойгов Керам-Султаан. Цар дехкача когашта опалубка тохаш ба уж. Чоалхане гІулакх да цар дер а. Маха биллал дІа-хьа оагІора хила йиш яц цу опалубка чу йолла лард.

Балхаш деш йиса отходаш, нувхаш коара дІайоахаш боахк цхьабараш. Цхьаккха а вац МПК-ра хьабаьхкача гІишлошъерашта юкъе де хІама доацаш.

Укх шера цу заводе деча балхешта лаьрхІа хьахийца 240 эзар сом ахча сихха кІезиглуш доагІа. Болх дІаболабаь цхьа бутт ча мара йоаццаше а 40 эзар хиллалал тІера даьннад цунна. Иштта къахьег ПМК-ча Котиев Руслана кулгалдеча гІишлошъерий бригада.

Лоацца аьлча, балхаш хІанз санна укхаза дІахо а дойя, наьсархошта кирпишк тела ца езаш кастта мукъаяргья Грозный. Назрань кхыча районашта а новкъостал де йиш йолаш хургья, из гигант хьалъяь яьлча, цун низ мелаб ховргда хьалхагІа по шера арахецаш хинна 6 миллиони болх бе йолаелча цу юкъа арахецаргйола 26 миллиони вІашдухьал ниийсийча.

— Нагахьа санна цхьацца бахьанаш юкъе а лийлха, завод ханнахьа яь ца йоале, кирпишка «моцал» дІаяккха кхы никъ бац шун? — хетт аз инженерага.

— Завод хьалъяь ялалехьа а кирпишк арахеца йиш йолаш да тхо, — аьлар цо. — Хийцца болх бе йиш йолаш я хьалхе а оаха хьалъяь тха коара керда цех. Гаьхьачуйиллад цу чу, болх дІаболабе аьнна управленера бокъо енай. ХІара бетта 100 эзар кирпишк арахеца йиш йолаш да тхо. Из болх укх деношка дІаболабе хьожаргда тхо. Завод йохаеча хана ца йотташ йиса 300 эзар гаргга бийда кирпишк а я йотта мара ца езаш кийча латташ.

— Фу эш шоана из болх бокъонца тешшаме дІаболабара?

— 10 болхло мара хІама эшаш.

— Из йоккха проблема яц. Хьалъешше а продукци арахеца йиш йолаш я Назранера кирпишкаш ю завод! Наьсархошта а царна кирпишк ухийтача грознецашта а пох кхаъ хургба аьнна хет.

М. ЗАНГИЕВ.

Кхо шу хьалхагІа ера Екимова Галина Грозненски химкомбинате № 17—18 йолча цехе балха. Технически училище чакхъяьккха теоретически знанеш йола из практически сиха Іомалу. ХІамах кхеташи болх бара тІереи йолча цо цу дукха йоаццача хана йиъ балха говзал Іомаяь̆й бокъонца. Реакционни масса нейтрализационни узле болх бу хІанз Галинас. Цун знанеех, болх бе харах тийша я укхаза арахецача продукце — феноленеи ацетонеи дикал. Цхьабакъда къона йоІ гІалат яргйоацилгах тешам ба. Ховш ма хилара, укхаза арахецача ацетона парте XXIV съезд болх бе йолалуча деношка паччахьалкхен «Дикала Знак» яха цІи еннай. Из йоккха котало яьккхача дІаза дакъа лаьцар вай ювцача къоначча йоІа. Хьинар ца кхолеш къахьегаш ерригача цехе ший сий дайт Галинас. Цеха юкъарча вахаре а цо дакъа лоацалга хьахьоах из цеха комсомола бюро член хиларо а.

СУРТА ТІА: Г. Екимова.
С. ХУГАЕВА тексти сурти.

Гимна—100 шу

Хана йІоахала бесазъяьнна книжка аьшка бесара беттагаргаш хІанз цІе бесса хет. Цар шоашта чубиача санна хеталу цар тІа йоаржжаь йоаллача байракха бос. Цудухьа кердаяьнна хьахьеж къаьнара французски шрифт: «Революционни иллеш. Кепатехад Парижски Коммунага гІолла Эжен Потье соратникаш хиннараша къахьегарах. 1887 ш. Париж».

Из книжка «Интернационал» яхача дунен халкъашта юкъерча пролетарски гимна 100 шу дизара хетаяь К. Марксеи Ф. Энгельсеи музея кийчъяьча материалийи документийи экспозицена юкъе керттера да аьнна ала мегаргдолаш да. «Революционни иллешта юкъе дуне духхьашха бІаргадайнад 1871 шера июне язъяьча Эжен Потье стихотворенена. Дерригача мехкий пролетарей низ бола девиз а хинна дІаэттача стихотворенена.

Ер я из, цкъа композитора Пьер Дегейтера бІарг тІаэтта сборника из оагІо. Из ъайийллача, хьахезаб цунна къахьегама сийлахь-доккхача эскаро низ болаш боаха тІа, революционни музыка.

Хьалгlатта вий мухьар
тІалотадаь.
Меца бардйи лаьйи
деррига дуне!

Революционера - эмигранта А. Я. Коца эрсий меттала даьккха «Интернационал» 1902 шера кепатехад эрсий социал-демократически парте «Жизнь» яхача лондонски журнала тІа. 1905 шера Щеча Пресне баррикадашкара ерригача Россе дІахезар из. Цхьабакъда цул тІехьагІа дукха шераш дІаихар дунен тІа эггара хьалхарча болхлойи ахархойи мехко ший оаз ма йоаггІа из даккхале. Историе цхьайола моттигаш тоаяь̆ поэта-коммунара стихотворенена юкъера: «ер хургба тІеххьара» яхачоа меттел. Зимнена штурм еш хиннача колоннашта тІагІолла декар «ер ба вай тІеххьарен хоадамболлаши бола тІом» яха дешаш. Советий Республика Паччахьалкхен гимн я зьнна дІакхайкадир «Интернационал». Паччахьалкхен керда гимн чІоагІъярца дувзаденна 1944 шера ВКП(б) ЦК январски Пленумо сопам бир: «Ерригсоюзни большевикий Коммунистически парте гимн а лоархІаш леладолда «Интернационал».

Парижски Коммуна йолча хана Европан США-и мехкашкара ерригa болхлой класс 15 миллион сагал тІех яцар. ХІанз алхха капиталистически дунен тІа 370 миллион совгІа болхлой ба. 1871 шера денз дунен тайп-тайпарча районашка 95 революции массай низ бола выступленеши хиннай. Капиталистически лоалеи империалистически Іазапеи эІи чІуга тІехьа чІуг хадаш тедалуш латт. Юха а колоннаш тІа дек иллибайракх. Юха а бирса лув-кхера санна цхьан капиталистически мехкара кхыча капиталистически мехка дувлаш лел «Интернационал». Укх деношка 24 сахьата забастовка кхайкаяьча Франце горнякашкара Къилбаседехьарча Рейна района (ФРГ) фабрикай текстильщикашка, Ирланде гІишлошъерашкара, каьхат дерашкара, полиграфисташкара — Аргентине забастовка еш болча моряккашка кхаччалца.

Дерригдунен пролетарски илли, ца дужаш дек планета тІа. Дерригача дунен тІа дІахезар из укх шера апрель бетта. Болх чакхбоаккхаш КПСС XXIV съезда делегаташен хьаьшашен «Интернационал» доахар. Цу минуте переводчикаш эшаш бацар дунен 91 мехкара енача 102 делегаце викалашта. ХІаране ши-ший меттала доахар, хІаьта яхар хІаране шоайла кхета а дора. Каетташ хьекхача бІаьстен мохо гІеттайора съездий Дворецa тІаягІа цІе байракх. Изамо бос бола байракх бІаь шу хьалхагІа урагІъяхар парижски ратуша тІа, цІаккха лергдоаца илли дег чу доссадир цо поэта.

В. СТЕПАНОВ.
ТАСС корр.

СИОНИЗМ: АЬТТЕХЬАРЧА НИЗАШЦАРА ЦХЬОАГІО

Израиле бахийта тІемахой хьахоржаш я Пентагон. Хадданза дошо инъекцеш хилча мара яха йиш йолаш яц израильски империализм. США ультрааьттехьарча низашцара сионистий цхьоагІо.

Израильски агрессе империалистически тыл чІоагІа латтилга Іалашдара шоашта новкъостал деш йола рычагаш къайла лоаттае гІерт дунен халкъашта юкъерча сионизма лидераш. Цхьабакъда, из «къайле» дукха ха хьалхагІа денз полишинела къайле а хинна дІаэттай. Укх тІеххьарча хана сионистски политика гучаяккхаро цІаькха а бакъдаьд из.

1971 шера январе «Темуаньяж кретьен» яхача французски еженедельнико кепатехa араяьхай 1970 шера 2 июле американски сионистски организаце французски сионисташка яздаьча "письмо тІара цхьайола моттигаш. Дерригдунен сионистски совета президента Жак Торчинера кулг яздаь долча цу письмо тІа цхьа кІезига мара хьалъайдац США тІема-промышленни комплексацарчеи доал деча гІозаращцарчеи цхьоагІон механизмана тІера кхоллар. Цхьабакъда, из а кхоачам ба цун масштабаши лоархІами кхетабара.

«Американски сионистски организаце лоархІамегІара декхар да, — язду Торчинера, — Израила новкъостал дар. Цу гІулакха бувзамаш лоаттаду американски кулгалдеча деятелашца — политикашца, дипломаташца, тІема финансови эксперташца — хадданза контакташ лелаелга тхона Іалашдеча, бовзаш болча нахаца. Масала.., оаха контакташ тайсай паччахьалкхен департаментаца. Тха тІема комитето Пентагонаца цхьана Израиле бахийта тІемахой хьахорж. Американски гражданашта израильски эскаре гІулакх де мукъа балара США правительства решени еча керттера дакъа лаьцар тха организаце. Американски правительство раьза хиннай хьалхагІа тІема гІулакхаш тІа хиннарий, спискаш тІема комитетага хьаяла, цу тайпара израильски тІема низашка гІулакх де хьинар долаш бола къона жугатий хьахоржилга тха агенташта-вербовщикашта аттача а доаккхаш. ХІанз уж тайпа нах 25 эзар совгІа ба».

Сионизмо монополистически капиталацеи цун паччахьалкхенеи иштта айхха цхьана гІулакхаш леладарах хур фуд?

ХІанзара сионизм дунен халкъашта юкъерча империализмо оагІув хьаллоацаш хиларах ког гІортолга яь ца Іеш, вай ханарча керттерча революционни низашта духьала лоаттабеча къовсаме цун партнер хинна латташ йолча я жугатий буржуазе реакционни националистически идеологи я.

Цу къовсама цхьайолча участкашта хьалха латтача позицеш тІа оттаяьи дунен халкъашта юкъерча реакце керттерча герзах санна пайда эцаши я сионистски идеологии сионистски организацеши. ДІаяха бІаьшере чакхйоалаш ше хьахилча гІоне денз сионизмах доаллаш долча цу маІано сионистски идеологенеи практиканеи Іалашдаьд сионизм шоай политика лоархІаме инструмент хилар гучадаьннача империалистически правительстваша дерригача дунен тІа хьаллоацилга. Духхьал эггара тІехьагІа нийсденнача гІулакхех хилар Великобритане правительства 1917 шера ноябре ший кхыча мехкашцарча гІулакхий министра Бальфура деклараце тІа ше Палестина территоре тІа «жугатий халкъа къаман кхуврч» хьабе дага хилар хьакхайкадара а цу гІулакха Палестинана английски мандат оттаелга Сан-Ремо хиннача (1922 ш.) дунен халкъашта юкъерча конференцега гІолла вІаштІехьдаккхара а дола къайлагІара бахьан.

Гаргарчеи Юкъерчеи Малхбоалене влияни хилийтар духьа буржуазни паччахьалкхенаша лоаттабеча къовсамо, шоллагІа дунен тІом чакхбаьнначул тІехьагІа сионизмо ший керттера хозяин хувцарга а цун когаметта американски монополистически капитал дІаоттарга а кхоачадир гІулакх.

США доал ду гІозараш дунен хьалхара тІом болча хана денз а даьннадар сионизм зе а Гаргарча Малхбоаленера ший неоколониалистски планаш цунца йиста а, цхьабакъда, цу хана гуччахьа Англена духьальяла йиш йолаш яцар США, цудухьа, тІехьа тІайоагІача ханара ший политика чакх а йоахаш, хьаллаьцар цо английски правительства шийга доал а долаш жугатий «къаман кхуврч» хьабе дагахьа лаьрхІар.

Гаргарча Малхбоален районе американски политика бокъонца лаьрхІа хиннараш шоаш ма дарра шаьра хьагучадаьхар 1919 шера президента Рудро Вильсона Палестине яхийтача официальни йоацача миссе советника Уильям Иейла. «Жугатий паччахьалкхе,— яьхад Иейла, — цун вахара американски идеалаши американски цивилизации юкъехьоргйиолаш болча американски жугатий тІахьожама кІал оттаргья. Палестинера жугатий содружество Малхбоаленера вай аванпост а хинна дІаоттаргья».

1948 шера Израиль яха паччахьалкхе хьахиларои дунен халкъашта юкъерча сионизма центр США дІачуяхьарои керда этап хьайийллар сионистки доалдераша американски монополешцеи доалдеча гІозаращцеи леладеча гІулакхашка.

Американски империализмацарча сионизма хІанзарча цхьоагІона керттера лерхІар сенах латт аьлча, из латт, Гаргарча Малхбоаленерча американски экспансе герза метта Израила паччахьалкхенах пайда эцарах, дунен кхыча районашка США агрессивни политика хьаллацарахи бакъъярахи, СССР-аи дунен социализма ерригача системанеи къамий-кортамукъален болама духьала къовсам лоаттабарах.

ХІанз цхьаннена а къайле яц, арахьара новкъостал ца доре израильски кераш тишденна дукха ха хургхилар. КПСС XXIV съезде ше къамаьл деш СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра А. А. Громыкос нийса бегал ма даккхара, «Іарбашха болча ший лоалахошта духьалара Израила агресси США оагІонгахьара юкъарчал доацаш хьаллацаш сцаре цу сахьате юкъагІийса хургьяр, ма дарра аьлча, вІалла йолаяь а хургьяцар».

Хадданза лоаттаю дошо инъекцеш — правительственни ссудаш, малхбузехьарча монополей, къаьстта а сионистски капитал хоадамболлаш болча лоархІаме йолчар, израильски экономикага дІаухийта капиталовложенеш, хІаьта иштта сагІийна тела хІамаш а израильски паччахьалкхен заемаш Израила доазонел арахьа дІайоаржаяр а бахьан долаш мара яха йиш йолаш яц израильски милитаризм. Алхха правительственни новкъостала наькъага гІолла ший дІаьха доацача историе юкъагІа 3 миллиард гаргга доллар кхаьчад Израилага США-гара, цу даькъа дукха ха йоаццаш Вашингтоно цунна наступательни хьесапера герз эцара хьожадаь 500 миллион доллар а долаш.

Американски бизнеса викалаш «Коммодор» яхача нью-йоркски отеле. Израила премьер-министра заместитель И. Алон а волаш сионистски организацей викалашца вІашагІкхийттача метте 1971 шера январе ше къамаьл деш, «Исраэл бонд организейшна» исполнительни президента Гилдена хьакхайкадаьд, укх шера тІайицача Израиль дегІаяра бюджета 75 процент расходни статьяш американски пожертвоване чотах Іалашъе езаш хилар. Сионистски доалдераш Гилдена тІахьийхар 1971 шера Америке дехаш гулде лаьрхІача цхьа миллиарди ах миллиарди доллара юкъе гІоргдолча 400 миллион доллара маьха израильски заем дІатаръе новкъостал дара. Из ахча гулдеча юкъе, «Исраэль бонд организейшнал» совгІа, дакъа лаца дезаш я шерра мезаш долаш йола «Юнайтед джуиш эппил» яха США-ра цхьаькха сионистски организаци а.

ДОШОЧА ХЬАЖКІИЙ ГОВЗАНЧАШ

ДОАКЪАРИЙ БАЗАНА — ЧІОАГІА ЛАРД

ХьажкІаш — доакъарийна Іалашмате лоархІаме культура. Россерча хьайбаш леладеча фермашка доаханна ехкача силосе пхе дакъах диъ дакъа царна кхоач. Цул совгІа, фуалъяьхача хьажкІаш шийна ниисса кхычу цхьаьна йоаца бедал я комбикормашта. Промышленни ларда тІа хьайбаш леладу йоккхий комплексаш хьаярца дувзаденна тІехдика доакъараш кхы а дукхагІа эш.

Эггара хьалха российски хьажкІаш хьайоладенна моттиг Къилбаседа Кавказ я. Ма дарра аьлча, уккхаза, Къулбехьен хьаьнача лаьтташкара, йоаж Прибалтикера яьнна Дальни Востоке кхаччалца йолча баьццарча квадраташка дІаювш а комбикормови доакъарий лард йолаш а — хила езаш а! — йола хьажкІаш.

Черсий - балкхарой гибридни хьажкІий гектаро лу, масала, из культура фийг чІоагІбаллалца кхачача Федераце шеррача зонашка томараш тІехь хьажкІаш а йолаш 200 гектара тІа силос кхеяра дІаc тІехдика материал. Къилбаседа Кавказерча вертикальни климатически зональносто дика торо лу Российски Федерацерча климатически хьалашка диллача бе-бе йолча районашка тарлуш дола фу хьалкхедара. Иштта ниислу, масала, черсийбалкхарой хІара гектар къьасткъьаста кІезигагІа яле а Подмосковье а, Малхбузехьарча СибарегІа а, рязански боахамашка а силосни масса йиъ-пхиъ эзар тонн яккхара хьалхара бехктокхаме йолаш.

ЧІоагІа бехктокхам хеташи Российски Федераце хьайбай боахама доакъарий база чІоагІъяр духьа лоаттабеча къовсамера шоай дакъа кхетадеши къахьег Черсий - Балкхарошкахьарча хьажкІаш лелаераша. ХІанз вІаштта цхьайтта шу даьннад цу лоаман республика фуалъяьхача хьажкІий хьувкъам клебара РСФСР-е хьалхара моттиг йоаха. Республике юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара дошоча фийга 40 центнери хьалха латтача боахамашка хІара гектара тІара 60—70 центнери—уж кхаш да Черсий - Балкхарой АССР-о керда пятилетка дІайолаеча хана кийчдаьраш. 1975 шерале уккхаза деррига лаьттай хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 50 центнери хьалха латтача боахамашка 100 центнери фуалъяьхача хьажкІий яккха лерхІ. ХІанзалца хьа бІаргайовиза йолча «Клуб-100»-на укх шерре заявка еннай цхьа ткъаьх механизированни звенос.

ХьажкІаш дІае йолаеннача саготача деношка дуккхача боахамашка хила вийзар са. Ленина цІерагІча колхозе болх беш ва эггара хьалха «Клуб-100» дІайолаьрех цаІ Арамисов Ахьмад. Кхай йистте сайцар тхо колхоза председателаца, Социалистически Къахьегама Турпалца Тарчоков Къамболатаца цхьана.

— Кхы хьожаргдий вай? — хьаьттар Арамисова.

Со йист хилазар. Председатель а жоп дала башха сихвенна вацар. Бокъонца йола говзал бІаргаяйча тохалучча тайпара дог тохадениа дар тхо. Цу дикача, дог гІоздоаккхаш йолча уйлано деша сихвалийтац.

— БІаь центнер яргья! — аьлар Арамисова. — Хий дехкача лаьтташкара иштта хьувкъам бала декхарийла я нартух...—ТІаккха, цхьан юкъа сабар а даь, тІатехар. — Оаха уккхаза долла хІама даьд, де деззача тайпара...

Нартух яха дош черсий меттала даьккхача низ бола борц яхилга да. Цхьан хана иштта оалаш хиннад лоамароша шоай мехка еначa хьажкІех. Иштта оалаш хиннад нартел низ болашагІа вола саг кІанташта юкъе ца хиннадаь, кхашка а хиннаи хьажкІел низ болашагІа цхьаккха хІама. ХІара гІадамо хьажкІа лу, хІаьта цунах 300 грамм гаргга фийгаш доахк. ХІаьта хІара гектара тІа ерригa 45 эзар хьажкІа хьалкхейча тешшаме 130 центнер йоаккхаргьяр. Нартуха берригa низ хинна Іаи из а. ХІаьта хІара итт гІадамах цхьацца яьнна ца Іеш шишша а йоаллаш ма хулий хьажкІа. Иштта камаьрша я-кх нартух, нагахьа санна... хьажкІаш лелаечо царга ше яхар дайте.

Черсий - Балкхарошкахьа цу халача, цхьабакъда курача доала морзал йовз шерра-шера хІара гектара тІара тешшаме 60—70 центнер фуалъяьхача хьажкІий йоахача Чапаева цІерагІчеи «Красная нива» яхачеи, Ленина цІерагІча, Шогенцукова цІерагІча, «Шекер» яхача, дуккхача кхыча колхозашта. ХІаьта цу наха дага ма доагІий дийтта шу хьалхагІа Черсий - Балкхарошкахьен «доалахьа» 16—17 центнера хьувкъам мара ца хинна. Соахк ужжамиссел хьажкІаш яьхар Нохч - ГІалгІашкахьа. Лоаллахарча республике — Къилбаседа ХІирашкахьа — хьажкІай хьувкъам дуккха а лакхагІа ба — 27 центнер. Цхьабакъда, уккхаза а низ болча ялата торонаш кхоачаеннац. Ер да цунна дола масал: Нохч-ГІалгІай «Ассинский» совхозо хІара шера фуалъяьхача хьажкІий 45—50 центнер гулъю, хІаьта уж а юкъера лаьрхІача 17 центнер йоаккхача хана да. ХІаьта Къилбаседа-хІирий «Хумалаг» яхача колхозерча Социалистически Къахьегама Турпала Х. А. Албегова соахк ший звенос леладаьча деррига лаьттах хІара гектара тІара 83 центнер фуалъяьхача хьажкІий яьккхар. Къаьнарча говзанча Х. Албеговна хьалхашка Черсий - Балкхарошкахьа а кий йоаккхаргья.

1965 шерре а КПСС ЦК мартовски Пленуме Л. И. Брежнева белгалдаьхад, ялатеи доакъареи баланса юкъера хьажкІий моттиген лоархІамеи мах бeча хана шекои кхерамах лорадала дезаш хилар. Цхьабакъда, «шеко» дІаьккхаяц кхыметтел уккхаза, массаза а хьажкІаш лелаеш хьадоагІача Россе зонерча боахамашка а. Силос дукхагІа яккхара тІадийрза хинна хургда Нохч-ГІалгІайчен боахамаш? Дийрзадац, шера юкъера лаьрхІача йоаккхаш йола силоси моша доакъари 10 процент мара дукхагІа хиннадац уккхаза. Духхьал «мелъялийтай» хьажкІаш. Наха юхьдуххьал дІабІарахьажа а эхь долаш. Кхыча тайпара оалалургдац. Нохч-ГІалгІайчен хьажкІаш ювча 86 колхозахи совхсзахи 30 боахамо соахк хІара гектара тІара 10 центнерал кІезигагІа ма гулъяьйий хьажкІаш. Иштта да из фуалъяьхача хьажкІий 100 центнер совгІа яккха торо йолча хана.

Из культура дІаювш дола лаьтташ кІезигдалийтад Къилбаседа ХІирашкахьа а. Карара йовлийта позицеш юхаметтаоттаяра де мел дезар деш да уккхаза хІанз. 280 комплексни механизированни звенос къовсам лоаттабу кердача пятилетка хьалхарча шерре а хІара гектара тІара фуалъяьхача хьажкІий 35 центнер яккхар духьа. АттагІчарех дац декхар. Циггача ший ханнахьа да лоалахой новкъостал. Цаголова цІерагІча совхозо, масала, хьажкІаш дІаювча хана хьажа воагІвалар аьнпа вийхав «Шекер» яхача черсий - балкхарой колхоза дикагІболча звеньевойх цаІ Тарчоков Амурхан. Механизаторо хІирий совхозерча новкъосташта Іомаьйь квадратно - гнездовой хьисапе хьажкІаш дІаера говзал.

Хьувкъам лакхбар духьа шерра яхь йоаржаьйи Нохч-ГІалгІайчен коммунисташа. Ялатийна лаьрхІа хьажкІаш дІайийна лаьтташ укх шера шозза дуккагІа хиннад. Шоай кхаш кІезига дукхагІа хилийтад Черсий - Балкхарой республике а. Цхьабакъда укх шерара керттера резерв — хьувкъам бе-бе хулга дІадаккхар: Черсий - Балкхарошкахьа кІезига дац соахк республике юкъера лаьрхІача гулъяьчул шозза кІезигагІа хьажкІаш гулъяь боахамаш.

Къилбаседа Кавказа автономни республикай колхозашеи совхозашеи толаме чакхъяьккхай хьувкъам бахьан долаш лоаттабеча къовсама хьалхара этап. Тоъал лакхача боараме дІайийнай хьажкІаш. ДогІашеи шелалои тІаоттадаь чоалхане хьалаш хинна доллашехьа а вІаштІехьдаьннад из. Коммунисташ керте латта яхь хІара денна дукхагІа низ болаш йоагІа. ДикагІдолча боахамий опыто дог тешаду, кхаш цхьаннега доал доацаш леладелга дІадаьккхарий, къахьегамах аккордно-премиальни мах телга юкъедоаладаьрий, хьажкІаш хадданза наьха тІахьожама кІалъоттаяьрий тешаме толам боалаш хилара.

А. ПОДОЛЬСКИЙ,
(«Советски Россе» соб. корр.).

Нальчик — Орджоникидзе — Грозный.

(26 маера «Советская Россия»).

ФОТОРЕПОРТАЖ

ТАХАН СОВХОЗЕ

Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоз хьайбаш леладеш я. Бокхкача наькъа тІара дІахьежача гуш я цун доалахь йола фермаш. Хозача моттиге я уж. БІарг лекхача гуш да ялатийн баьццийн кхаш. Наькъа юхе тхоашта сийнача аьлах етта шн машен бІаргаяйча Іодовл тхо автобуса тІара. Сихвенна къамаьл деш воаллача кхаь сага дІатІадолх тхо. Оаха фена никъ байзача ший цІи а яьккха хьавовзийтар царех цхьанне. Из вар совхоза керттера зоотехник Исламов Рамзан.

— ХьатІаховша машена тІа, — аьлар цо. — Аз укх шера 9 мае болх бе йолаеннача люцерна оханш йолча, «АВМ-04» яхача агрегатага хьажа дугаргда шо.

Бокхкача наькъа тІара аьттехьа дІачуласт тха машен. Къамаьл дувцаш долх тхо. Дукха ха ялалехь мотора тата хьахезар тхона. Юхе мел гІорт мотора тата чІоагІлора. Даггара болх беш яр «АВМ-04» яха люцернах хьоар доаккха агрегат. Йоккхача агрегата кІал чуйнна болх беш виъ саг воалл.

—Тха шин сменагІа дикагІйола смена я шоана бІаргагур, — йоах нов. Исламова.

Іойоассаяь а Іойоассаеш а латт люцерна. Комбайнаш тІара йоагІача бесса тІаьда я из.

Люцерна транспортера лента тІа дІатІакхувсаш воалл цхьа саг. Из ва совхоза ветеран Гукаркин Алексей. Цо дІатІайотташ йола люцерна бункер чу йода, цу чура, еззача тайпара кхесташ латтача бокхкача барабана дІачуух. Термометра хьахьокх барабана чура температура. Цун балхах тхо кхетадеш ва машинист Лубинец Василий. Агрегата оатхалашка хьожадаьчул тІехьагІа Лубинеца дІатІадуг тхо кийчача докъадаьча люцерна хьоарах каьхата галеш дузаш бояхкача кхалнаха. Уж ба къона мехкарий Каюпова Разети, Юсупова Кисан. Царна юхxe латта баьца хьоарах дизача галей аргІа бІаргадайча, ховргда цар хьинаре болх белга. ХІара гале чу 70 килограмм витаминни хьоар да. Сменни норма 1,5 тонн йолча цхьан сменагІа 1,8 тонн витаминни хьоар доакхх цу смена коллективо.

Хьайбай фермашка дІахьу из. Диззача шера хьайбашта дика кхача ба хьоар. Доакъар кийчдеча агрегата болхлой Іадика а йийца, тхо долх люцерна хьокхаш леттача кхай тІа.

Кхай тІа дІабодача наькъа тІа даьлча духьал нийсъелар тхона люцернагІа етта тележкаш тІехьа а йолаш йоагІа «Беларусь» яха ши трактор. Наькъа юххе соца а баь къамаьл дир оаха трактористашца. Уж бар дикагІбола трактористаш Абдурахманов ВахІиди Агуев Расули. 4 тонн чуйода 6—7 тележка моша доакъар чуда кхебу уж цхьан дийнахь. Денна йола заданеш тІеххоачашъю.

Люцерна хьокха кха. БІарг ма кхоачча шереи дІаьхеи да из. Михо теркаеш латтар листа хьатІаяьнна люцерна. Сабар ду оаха сихьенна люцерна хьокхаш йола машен духьал нийсъяллалца. Юхьдухьала веце а нов. Исламова вовзийтар тхона шоай совхоза дикагІвола комбайнер Гибаев Сулейма.

— ЧІоагІа дукха беза сона комбайнера болх, — йоах Сулема,— Денна норма 30 тонн я, бакъда, 40 тонн люцерна хьэкх аз. Кхашкарча болхлошка оаха Іодика ювцача хана малх къайлабаьннабар лейво кІайдаьча лоамашта тІехьашка. Ираз долаш хилба шун болх, сий дола къахьегамхой ала дог доагІа кхашкарча къахьегамхошка.

Б. ШАКРИЕВ.

СУРТАШ ТІА: (лакхехьа): люцерна хьокхаш я Гибаев Сулейма агрегат — гома чу С. Гибаеви цун гІонча Арсамиков Ломеи; лохехьа: Юсупова Киса хьоар дІаоттадеш я.

С. Хакиева surташ.

ЖА ЛОРГАЧА КЪАХЬЕГАЩ

ДІайха денош гІаккхьчад кІанз вай республика жа леладераштa. Жа ларга болабенаб берригa жа леладераш. Экзамен йолаеннай дукха ха йоацаш МалгІабика района «Кавказ» колхоза жа Іушта а. Укх шера бархІ эзар устагІа ларга а ерга паччахьалкхенга 595 центнер тха дІадала дезаш ба уж. ХІаьта маша вІаштІехьдаьккхад из гІулакх?

Вознесеновская яхача станицера ворхІ-бархІ километр гаьна уллача жа-товарни ферме 23 мае болабеннаб колхоза къахьегамхой жа ларга. ПаргІатача помещене вІаштІехьъяьккхай жа ларгара 28 моттиг.

— Тхо жа ларга доладеннача хьалхарча дийнахь 24 хила везача ворхІ саг мара ацар жа лоргаш, — дувц жа лоргаш йолча пункта кулгалхочо колхоза жа-товарни ферма зоотехника Мезин Николая, — хІаьта шоллагІча дийнахь 10 саг вар. КхоалагІча дийнахь тхона новкъостал де вера вокккагІа вола жа Іу Социалистически Къахьегама Турпал Бахмадов Мади. Цу кхаь дийнахь планагІа дийнахь 500 устагІа ларга безача, хІара дийнахь 280 мара ларгацар. Цудухьа 26 мае хиннача правлене заседане соцам бир цхьабола жа Іуй жа ларга оттабе. ХІаьта хІанз эшаш хиннача тайпара 24 саг ва жа лоргаш.

— Масс устагІа ларга кхоаду шо хІанз цхьан дийнахь? — хьаьттар оаха Николайга.

— БархІ сахьат даьлча дІабоалабийя сайрийна пхи сахьат даллалца болх бу тха жа лоргараша. Хьалха гха дуташ а устагІий нагнагахьа телаш а хинна болхлой, хІанз дика ка йоалаш ба шоай балха тІа. Цудухьа хІара дийнахь 550—600 устагІа ларга кхоабу уж. ХІаьта цхьан устагІан гІера планагІа 4.8 килограмм даккха дезача зачетни дозалагІа юкъера лаьрхІача 6—7 килограмм хул.

— Малав шун тха лоргарех эггара дикагІа болх беш? — аьнна хаттар дир оаха.

— Хьажал дІа уллача графикага, аьлар тхога зоотехника. ХІаьта дийнахь тха лоргачо баь болх белгалбоаккх цу тІа.

Графика бІарахьежача белгалдаьлар хьалхарча шин-кхаь дийнахь эггара дукхагІа тха доаккхаш хиннар Малаев Іумар волга. План 93 йолча, юкъера лаьрхІача, 160—170 килограмм тха доаккхар цо. Цхьабакъда Бахмадов Мади балха веча, графико хьахьокхар цара юкъе яьржача социалистически яхье цхьан дийнахь цхьанне. шоллагІча дийнахь шоллагІчо яхье хьалхле йоаккхаш цар шинне болх белга. Цхьан дийнахь юккъера лаьрхІача 210—230 килограмм тха доаккх цар хІанз хІаране. Царел дукха тІехьабисаш тха жа лоргараш Греацов Егор, Колпаков Георгий.

Тха лоргараша беш бола болх дика вІаштІехьбаккхара, лоархІаме ба тха жа лорга установкаш тоаеш, урсаш ирдеш болча П. Пименова, П. Радионоза, А. Абрамова болх а. Из ха а хоаш низ кхо ца беш къахьегаш ба уж.

— ХІанзалца хиннаяц, — йоах Николая, — цар бехкагІа болх сеца моттиг.

Бехктокхаме болх ба жа лоргача тхан дикал белгалйоаккхача Попкова Валей, Саламова Ритай бар. Белгалдаккха доагІа Валя из болх беш йола шоллагІа шу долга. Цунгара балха опыт эцаш я хьалха цу балхах хІама ца хоаш хинна Рита.

Дика къахьегаш ба жа лоргача болх ца бой а, хІаьта ца хилча баргбоаца кхача кийчбеш бола къаьна повараш Муцагова Зака, Гогина Екатерина.

Лоацца аьлча къахьегамхошта юкъе социалистически яхь йоаржаяь, материальни а моральни а мероприятеш белгальяьха дика вІаштІехьбаьккхаб «Кавказ» колхозе жа ларгара болх.

— КПСС XXIV съезд хиннача укх къаьстта бехктокхамеча шера дукхагІа тха даккхаран из паччахьалкхенга дохкаран тІаийца социалистически декхараш кхоачаш де ерригa торонаш йолаш да тхо, — йоах Мезин Николая, — хІаьта торонех бизза пайда баккхара оаха низ а кхоберхбац.

М. ХАМАТХАНОВ.

ШОАЙ ДЕША ДАЙ

«Старогрознефта» НГДУ СМУ гІишлошъераша мехкдаьттахошта хьалъяьй нах чубаха бІарча городокаш.

«ЦІенош хьаллеш я «Старогрознефта» НГДУ СМУ участка коллектив» яха плакат доалл Маяковске цІерагІча городоке хьалдеш долча цхьан пхезза вІаштІара даьча цІенош тІа хьалтеха. ДІахо цу тІа яздаьд: «ВокхкагІвола прораб Б. М. Билахнов, мастер Я. А. Черчакян. ЦІенош даь йисте я даьха нах чубахара дІалургда укх шера шоллагІа квартал чакхйоалаш».

Шоаш денна дош кхоачашду гІишлошъераша. Лукьянов Бориса бригадацарча отделочницас Дахшакаева Маде сога аьлар:

— Балха тІеххьара аккорд я хІанз. Сахкат доацаш хилийтарал совгІа, бІарг белабергболаш, паргІато лургйолаш отделка яь цІенош тоаде гІерт тхо.

Дийнахьара норма 125—130 процент кхоачашъю отделочникаша Петросов Шорас, Смоленкина Ольгас, Толстова Александрас. Чакхдоалаш латт отделочни балхаш. ХІаьта слесарь Гусев Михайл, газосварщик коммунистически къахьегама ударник Спивак Василий сантехника миштай хьожаш ба.

Лолоян Алберта асфальтировщикий бригада тротуарашка цІенна гонахьарча майдашка асфальт юллаш я.

Касталашха мехкдаьттахой 70 дезал баха чуховшаргба коммунальни паргІатонаш йолча цІеношка. Шоай деша даьй ба гІишлошъераш!

А. ТИЩЕНКО.

Оаха яздаьчун лерагІа

Укх шера 20 апреле арадаьннача «Сердало» газета тІа кепатеха яр «Кхоачамбоацараш дукха да» яха статья. Цу хьанъехьа редакцега ше дайтача каьхата тІа МалгІабика района юртбоахама управлене начальника нов М. Цурова хоам бу.

«Кхоачамбоацараш дукха да» яхача статья тІа мел дийцар бакъда «Ингушский» совхоза хьакхарч лелаеча фермера хьалаш во дар. 1970 шера хьакхий товарни ферма тоа ца еш йисар гІишлон материалаш йоацаш. Бакъда, укх шера ахкан лагерь йолча хьалъеш я йоккха база. 15 июне хьалъяь йоалаш а 3000 хьакханна лаьрхІа а я из помещени. Ахкан лагере хьакхарч дІаяхача ремонт е йолаергъя къаьначоа а. Хьакхарч кхоабача метте асфальт буллаш латт. Хьакхарч лелаерашта лаьрхІа цІенош тоадеш да.

БІаьш сионистки организацеша, цу даькъе лаьрхІа цу гІулакха вІашагІъехкача «Джуиш нейшнл фонд оф Америка», «Фонд оф Джерузалем» яхараши кхыяраши санна йолча Іалаьмате дукхача фондаша а дехаш США-ра гулдеш дола дуккха ахча паччахьалкхен налогех мукъадоах.

Американо - израильски финансови гІулакхий протекционистски маІана, белггала аьлча, США ший заемаш дІайоаржаяра Израила эхь ца хетташ беннача аьттона бехкавзло а лехаш, американски доалдеча гІозарашеи президента Никсонеи каст-каста белгалдоах США-неи Израилаи юкъера «шоай тайпара» доттагІала гІулакхаш. Цхьабакъда, цу гІулакхаша дагадохийт говрабаьречуни говреи гІулакхаш. Цул совгІа, Израиль ший салтий цІийца Іалашде гІерт Гаргарча Малхбоаленера американски хьашташ, хьатІаденача ахчах доккхагІдола дакъа, бумеранга хьисапе, американски монополей сейфашка юха чудоагІа дІатийннача герзах мах луча кепара.

«Кулгаш хьувзадара» методаш, къаьстта а, къамаьл мугІарерча къахьегамхошта - жугашта юкъера ахчаш гулдара хьакъехьа долча хана, шоашта чулоацаш долча правительственни ссудайли дехаш ахчаш гулдеча шеррача практикали совгІа, дунен халкъашта юкъерча сионизма лидераша монополистически капитала финансови ресурсаш оарцагІъяьхай Гаргарча Малхбоаленера израильски агресси хьалоаттаяра.

1967 шерa августе Иерусалиме «миллионерий конференци» аьнна цІи дІаяха дола монополистически капитала викалаш эггара хьалха вІашагІкхетар хилар. Цу хана дена цу вІашагІкхетарех массаза болх беш йола дунен халкъашта юкъера монополей органа хиннай ший секретариат а регионални комитеташ а йолаш. 1969 шера июне 640 саго дакъа а лоацаш хиннача кхоалагІча иерусалимски конференце дикка ондаяха лаьрхІар израильски экономикапа милитаризаци яра масштабаш.

«Тель-Авивана ахча» яхача шеррача кампанена юкъе керттера дакъа кхоач США сионистски капитала. Израильски экономикана юккъе дукха ахча ухийтараш Лимэний, Куний, Лебий, Уорберглй, Гугенхеймий, Зелингманий, кхыбарий банкирски цІенош да. Американций хьинаре партнераш а хинна дІаэттай Англе (Клорай, Вольфсоний, Спенсерий, кхыбарий), Франце (Ротшильдий, Лазарий дезала), Швеце (Валленбергий), Малхбузен Германе, Швейцаре, Къулбехьен - Африкански Республика, кхыча мехкий сионистки группаш.

Белгалдаккха доагІа, йоккхий капиталовложенеш израильски экономикана юкъеахийтаяр аьнна сионисташта дикаш дерий эшадала цхьаккха хІама ца хилар; юкъеденача кхыча мехкий капиталах хьабоалача пайда юкъера боарам 23 процент ба Израиле, вешта аьлча США-рча пайда боарамал шозза хІана бац аьнна дукхагІа.

Жугатий мультимиллионераша а хІаьта иштта хьаштаи Гаргарча Малхбоаленца дувзаденна йолча монополистически объединеней а («Шелл», «Стандард ойл оф Нью-Джерси, «Рокуэлл-Стандард корпорейшн», кхыяраш) финансови новкъосталах ког гІортолга а еш, США сионисташа шерра антикоммунистически антисоветски кампани йолаяьй Гаргарча Малхбоален событешкака СССР позицеш юхамаччахьа яхеи цу ларда тІа Израила тоам болча тайпара общественни мнена обработка ен лаьрхІа.

США-рча сионистски пресса бІаьш газеташи журналаши Гаргарча Малхбоалене кризис оттара бехк Советски Союза хьатІабилла гІерт. Дунен общественноста уйла Тель-Авиво лелаеча мехкаш дІалувцара политиканеи дІалийцача Іарбий лаьтташ тІа израильски военщино деча зуламаштеи тІера дІагувлаяр духьа сионисташа шоашккара хьадега а лаьца гІар айяьй СССР-рча «жугатий деша» гопнахьа, хІаьта цу гІулакха 1971 шера феврале кхыметтел советски жугатий «гадаккха» Брюсселе конференци я гулъяьй, сионисташа шоай хур даьдоллашехьа а аьттув ца боалаш йиса мара.

Сионистски доктринай практикан антикоммунизмои антисоветизмои США-рча дуккхача сионистски организацешка айхха цхьоагІо тассийтай американски правительства империалистически политика, мехка чухьеи доазол дехьеи хьаллоатаяь ца Іеш. ВІашагІкхийттача Штаташка антисемитизм хьаьръялара хьалхара юкъарчал доацаш бехктокхаме долча а ультрааьттехьарча низаща.

Хьаьрваьннача раввина - погромщика Кханес, халахетаращца гІоръяьннача «Жугатий гадаккхара Лига» («Джуиш дефенз лиг») кулгалхочо, гучадаьнначох, бувзам тессаб «Американски легион» яхача ультрареакционни организацеи кхычареи. Цунца цхьана Кханеси «Лига» членашеи, советски жугатий «гадоахараш» ба яхаш шоаш хьа а кхайкабеш, цхьанна хІамаша шек боалаш бац цу «консервативни группаша» укх тІеххьарча хана США массехк йоккха антисемистски выступлени яь хиларах, Сиэтлера синагога эккхийта хиларах, Нью-Йоркерча Бруклини Бронкси яхача жугатий кварталашка цІераш йийтта хиларах, и. кх. дІ.

Америке антисемитизм хилара фактaш къайлаяхьа йиш йолаш яц сионистски организацеши цар кепайоазон оргацаши. Масала, «Американски жугатий комитета» даннееIа, 1965 шера июлера деиз 1970 шера июле кхаччалца 22 штатера 62 город а чулоацаш 165 йоккха антисемистски выступлени яьй США. Антисемитизм США хьаьръяларах долча дувцараша «Комитета» «Америкен Джуиш ярбук» яхача ежегодника а цу комитета «Комментери» яхача журнала а, «Морнинг фрейхейт», «Идише культур» яхачеи кхычеи газетий дуккха оагІош дІалоац. Цхьабакъда, Америкеи Малхбузехьарча цхьадолча кхыча мехкашкеи антисемитизм яржара дукха сагота яц расизм.

Сагота ца хиларал совгІа, сионистски лидераша антисемитизмах пайда эц жугатий къахьегамхой монополей доала духьала лоаттабеча массане юкъарча демократически къовсамах дІакъоастабар духьа, хІаьта антисемитизм ма дарра аьлча сионизма идейни цхьоагІонхо, Т. Герцела яхачох, «овлангарчул» совгІа маІан долаш йола диаспора массазара фактор я.

Сионизма боссаша цІенъяь къайлакхухь, хІанзара антисемитизм «бекъа а бекъаш доал де» яхаш йолча империалистически политика белгалонех цаІ а хургдар гуш Мартин Лютер Кинга белгалдаьккха ма хиллара, шоай шокъонаш бахьан долаш лоаттабеча юкъарча къовсаме дакъа лоацаш дола Америкера кагий къамаш вІашагІкъоастадара тІаерзаяь а хилара факт.

«Советски антисемитизма» хьакъехьа чІоагІа гІар а ийеш къахьегамхошта дег чу йоссаю сионизм — ше ецаре къаман идентификаци вІалла хила а йиш йоацаш йола «жугатий дега» массазарча къахетам ба яхаш йола уйла. Цу цхьан хана сионистски идеологаша «массазара» сионистски уйлаш харцъеш йола фактaш хьоаха ца еш йитарал совгІа, ховшшехьа а уж фактaш юхамаччахьа яхарах а кхоачамбац.

«Израиль. Къаьнара лаьтта, къона халкъ» яхача книжка тІа цхьан Микера цІенхаштта юхь а яь ший книжка дешараштa уйла дег чу йоссаю «сионизми жугатий шоай лаьтташка юхабоагІаргхиларах бола кІоарга тешами колониальни ханашка деиз американски кредо керттера дакъа» хиларах йола уйла. Уж бокъонца бола оапаш хьагучабоал кхыметтел Израиле дІабаха ца а ловш, Израиле раьза боацаш бегаш беш ма хиллара, «алиментaш теккарца» кІалхарбувлаш болча Америкерча жугатий реальни исторе фактaш ма хьоахайнигe а. Израила паччахьалкхе хьахиннача укх 23 шера Америке бахача 6 миллион хІана бац аьнна болча жугатех 25 эзар сагал тІех цига дІаваха вац.

Монополистически капитала Іунала латтарои Израила халкъа бокъонца дола къаман хьашташ цун гІулакхашка дІаахийтарои чакхъяллалца ерригача сионистски идеологехи политикахи боаллаш бола тийша болхи харцои лелаянза ца йоалача кхоачаю дунен халкъашта юкъера сионизм. Геттара дика гуш да, цу тайпарча «лардо» бухсоццача кхаьчача чухарцаргболаш болча сионистски гІирса чІоагІал Іалашъе йиш ца хилар.

Григорий БАКАНУРСКИЙ,
философски Іилмай кандидат
(АПН).

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАРА ЛАРД ЙОЛЛАШ

КПСС XXIV съезда сийна тІаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара шерра яхь а йоаржаяь дика толамаш даьхар тха колхоза хьайбаш леладераша. Иштта, ханал дуккха хьалха кхоачаццийр паччахьалкхенга дулхи шуреи йоххара кердача пятилетка хьалхарча шера хьалхарча квартала план. ХІаьта цхьоалагІа квартал чакхъяьлча белгалдаьлар тха боахама къахьегамхоша паччахьалкхенга планал совгІа 136 центнер шура ехкалга. Боахама хьайбаш леладерий бокха толам ба из. ХІаьта района хьайбаш леладерашта юкъе хьалхарча квартале яьржача социалистически яхье а хьалхара моттиг тха боахама къахьегамхоша яьккхар. Цудухьа дукха ха йоацаш КПСС горкомеи горисполкомеи карара кара тела ЦІе байракх елар царна. Из балха толам боаккхаш къаьстта дика къахьийгар зоотехника Ханахмедов Лом-Іаьлас. Дика вІаштІехьбаьккхар цо ферма къахьегамхой болх. ХІаьта лоаркашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха боагІа лоаркаш коммунист Гудермесски горсовета депутат Хайдаева Барет, Мачигова Замани, Эмингериева Ума, Эдильханова Зара. Дика болх бир бежа Іуша Эсуев Нажмуддина, Исмаилов Элимхаде, Мусаев Мохьмада. кхычар.

Хьайбашкара йоаккха продукци лакхъяр керттерча даькъе доакъарна бувзам болаш да. Цудухьа берригa теркам хІанз доакъар Іалашдара тІабахийта къахьегаш ба боахама хьайбаш леладераш.

Укх шера планагІа 638 тонн йол Іалашъе езаш ба колхоза къахьегамхой. Из декхар кхоачашдара деррига хьалаш долаш я колхоз. Иштта 200 гектар люцерна я боахаме дІайийна. Цу майда тІара кхозза — диэзза люцерна хьакха дага ба боахаме. Цул совгІа итташ гектараш цонаш а я.

Доакъар Іалашдара лаьрхІа вІашагІъелла бригада я колхозе. Ткъо саг ва цу бригаде болх беш. Дика Іалашбаьб уж доакъар Іалашдеш эшаш йолча техникаца а. Шиъ пресс-подборщик, ялх йол хьокха косилкаш, шиъ аргІашца йол хьалйотта агрегат, кхыйола техника я царга.

Пхи-ялх ди да цу бригада болхлой аьла лаьрхІа люцерна хьакха болабенна. Эггара хьалха 50 гектара тІара хьекхай из культура. Кхо ди мара дезанзар трактористашта комсомольцашта Хамуев Мовлада, Геримханов Мусайна цу участка тІара люцерна хьакха. Дика кхоачашбаьб цар шоай болх. Кхай тІа цхьанна метта гургьяц ца хьокхаш йиса люцерна. Цигара болх чакхбаьккхача кхыча участке бахар Мовлади, Мусаи. ХІаьта царна метта йокъаенна люцерна хьал а эцаш цунах тюкаш е Байсунгуров Іалаудини Ахьядов Маскуди баьккар. Дика къахьег цар шинне а. Шоай нормаш хІара дийнахь 130—150 процент кхоачашъю Іалаудинеи Маскудеи.

ШоллагІа шу да боахаме хьекхача люцернах тюкаш ю. Цу гІулакх торо хулийт люцернаца йола пайдана хІамаш кхое лорае. ХІана аьлча дукха йокъа а ца йолийташ йича Іо а ца йожаш люцерна дукха лордаш юс. Цудухьа хьайбаша чам болаш юъ цу тайпара кийчъяь люцерна йол. Къаьстта ала доагІа доакъар Іалашдеш болча къахьегамхой балхах лаьца. Дика вІаштІехьбаьккхаб цар болх бригадира Эпендиев Мохьмада. Іуйран са тессача деиз хьекха люцерна гулъе болалу доакъар Іалашдераш. ХІара дениа йолаш йолча техниках бизза пайда эца гІерташ къахьег болхлоша. Юкъера лаьрхІача пхийтта — ткъо минут мара эшац парна трактора лафет люцерна тюкашца тІайотта. Цхьаннена тІеххьа шоллагІа лафет тІайоагІа.

Тюкаш тІайотташ ба комсомольцаш Тазабаев Успхаджи, Ахмадов Халид, Умаров Сайд-Іаьхьмад, Байгериев Абухьажа. Юкъера лаьрхІача хІара дийнахь шоай нормаш 150 процент кхоачаш ца еш балха ди дІадахийтац цар.

Йолаш йолча техниках бизза пайда эцара цхьан трактора шишша лафет тІехьатосс бригаде. Из рационализаторски предложени юкъейоалайир боахаме керттерча инженера Мусханов Вахас кулгал а деш. ШоллагІа лафет а механически йол йокъаяра устройство а хьаеш ба хІанз колхоза механизатораш.

Доакъар Іалашдеча бригада болхлой дика ховш ба, фермашта гаьна оттаяь йол, Іаи замалахь хьайбаш чусоцадаьча моттигашка тІая геттара хала долгеи цу гІулакха ахча дІадодалгеи. Цудухьа люцерна тюкаш фермана юххе хьалйотт цар.

Доакъар Іалашдечар къахьегама овсарле лакхъяра лоархІаме да цар балхацара материальни моральнии безам совбаккхар. Цудухьа колхоза правлене соцам баьб, доакъар Іалашдаь баьлча, люцерна хьокхаш, из гулъеш, тюкаш еш, тІайотташ шоай производственни нормаш тІеххоачашъяьча къахьегамхошта ахча премеш яла.

Бехктокхаме декхар латт укх шера колхоза хьайбаш леладерашта хьалхашка: шоай отрасль рентабельни йолчарна юкъейоалае. ХІаьта ала доагІа из декхар кхоачашдара колхоза хьайбаш леладераш деррига хьалаш долаш болгеи из декхар шеко а йоацаш кхоачашдергдолгеи.

Т. ГЕРЗЕЛИЕВ,
Гудермеса района «Дружба» колхоза председатель.

«СЕРДАЛО»
3-гІа оагІо, 5 июнь, 1971 шу.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ХАНОЕ ХИННА МИТИНГ

ХАНОЙ, 2 июнь. (ТАСС). Вьетнамски информационни агентствас беча хоамах, Вьетнама Даьхен фронта президиума а ДРВ президента а Тон Дык Тханга хьийха 24 мае дена 30 майга кхаччалца доттагIлен визитагIа ена Лаоса Патриотически фронта (ПФЛ) ЦК председатель принц Суфанувонг керте латта лаосски халкъа делегаци хилар ДРВ-е.

25 мае Ханое хилар вьетнамо-лаосски доттагIлен митинг, цига къамаьлаш дир ДРВ премьер-министра Фам Ван Донгей принца Суфанувонгей.

Фам Ван Донга белгалдаьккхар лаосски проблема машаре къоастаяра тIаерзаяь 12 мае ПФЛ яь предложенеш вьетнамски халкъои ДРВ правительствааи дувцилга йоаццаш хьалоацаш хилар. Лаоса духьалара агресси дIайоаккхилга США-гара хьадда цар дIадехаш хилар.

Лаосски халкъа цIерагIа ПФЛ ЦК председатела принца Суфанувонга чIоагIа даькъала йийцар вьетнамски халкъо къам кIалхара даккхараи социализм хьалъяраи тIехьа лоаттабеча къовсаме яьха коталонаш. Цо бакъдир юкъарча моастагIчоа американски империализмана духьал лоаттабеча къовсаме вежарашха долча вьеткамски камбоджийски халкъашца тIема барт - цхьоагIо йолаш хила лаосски халкъо чIоагIо яь хилар.

ЦХЬА БАРТ БОЛАШ ХЬАЛЛАЦАР

ПРАГА, 3 июнь. (ТАСС). Чехословаке дIайолаенна партийни актива собранеши партийни комитетий заседанеши, цига коммунисташа ювц КПЧ XIV съезда решенеш.

Къулбехьен-Чешски области Староконицки района актива собране съезда балхах хоам беш къамаьл дир КПЧ ЦК Президиума члена, ЧССР правительства председатела Л. Штроугала, цо белгалдаьккхар Чехословаке дегIаена социалистически общество хьалъяра КПЧ съезда решенеш лоархIам болаш хилар.

КПЧ Къилбаседа - Чешски обкома заседани хилар, цунна юкъе дакъа лаьцар КПЧ ЦК секретариата члена М. Моца. Партийни комитетий заседанеш хиннай Къилбаседа-Моравски области хIама ца эшшаш ерригача районашка, Малхбузен Чехе дуккхача гороашка, районашка, Словацки Социалистически Республика Приевидзаевски районе.

Коммунисташа цхьа барт а болаш йиззз могаю КПЧ XIV-ча съезда решенеш, керда юхахержача парте Центральни Комитета тешам лу уж кхоачашъяра шоай беррига низ тIабожийтаргхилара. КПЧ XIV-ча съезда решенеш дерригача халкъо хьаллоацаш хилар хьадда хьахьоккхаш да чехословацки къахьегама коллективаша керда доккхий деккараш тIанийдар.

НАТО СОВЕТА СЕССИ

ЛИССАБОН, 3 июнь. (ТАСС). Тахан хьайийллар НАТО аргIанара сесси. Цунна юкъе дакъа лоацаш ба Къилбаседа - атлантически блока 15 мехка кхыча мехкашцарча гIулакхий министраши оборона министраши. НАТО Лиссабонера сесси хилалехьа хьалха Брюсселе хилар НАТО оборона планироване комитета заседани (1966 шера НАТО тIема организацена юкъера дIаяьннача Францегара дIанийккхача 14 мехко дакъа а лоацаш), цига оборона министраша ерригача натовски ах шера долча вIашагIкхетараштa бола лостам белар. НАТО тIема потенциал дIахо а лаккхъярен блока тIема машинана юкъе къаьст-къаьстача мехкаша дукхагIа дакъа лацарен никъ лаьцар цига.

Цу проблемаца керттера моттиг лоац НАТО хIанз хьайийллача сессе балха юкъе а, кегадеш дувцаш блок тIема кийчлуш хилар къайла дахьа кхыча мехкашцарча гIулакхий министраш гIерте а. Сессе къаьстта бохха теркам тIабохийт Средиземни форда районе а блока кхыча фланкашка а мифически «советски кхерама», традиционни лозунгашца НАТО тIема низаш чIоагIдара.

ТIемага дIадодачун дакъа европейски партнераштa кечдолла гIерта Вашингтона низ а беш дIахьош ба сессе болх.

Сессе ишта ювцаргья дунен халкъашта юкъе хIанз латтача къалей Малхбоаленна а Малхбузенна а юкъерча гIулакхийн проблемаш. хIана аьлча блока дукхача мехкашка кхоххам дIабаккхаран европейски кхерамале чIоагIъяран тIехьара болам баржаш латтарах уж ца йийцача балап НАТО лидераш.

Дукха ха йоацаш Австралелора тIавахарах боаккха мах 15 процент лакхбаьб.

(Газеташ тIара).

— Хьона фу хиннад-м хац сона, бахьда хьалхагIа хьо укхаза хиннача ханаца нийсдича хьогара лазар 15 процент тIа-м кхийттад.

«Дейли телеграф» яхача австралийски газета тIара карикатура

ТАСС фотохроника.

БИХАРА КЕРДА ПРАВИТЕЛЬСТВО

ДЕЛИ, 2 июнь. (ТАСС). Тахан Къилбаседа Инде Бихар яхача штате Іаьдала керте эттай «Прогрессивни фронта» правительство, цунна керта эттаргва моттигерча парламента ший лоIамера депутат Бхола Пасвав Шастри.

«Нэйшнл геральд» яхача лоархIаш долча газето белгалдоаккх 1967 шера деррига юкъара парламентски хоржамаш хинначул тIехьагIа керда правительство нийслагIа йола правительство хилар. Моттигерча законодательни собране дуккагIболча депутаташа хьалоац из.

Доал деш йолча конгрессал совгIа правительство хьаллоац ишта Инде Коммунистически партей халкъа-социалистически партен викалаша а.

МАРША ДОАГІАЛДА, ДЕЗА ХЬАЬШИЙ!

Вай республике хьоашалгIа я Московски областной драматически театра коллектив. Лохехьа оаха кепатох цун керттерча режиссерагара Е. А. Кемарскаягара тха корреспондента йийца интервью.

Евгения Анатольевна, массехк дош алал шоай театрах?

Ткъаь итт сагах латташ я тха театра труппа. Керттерча дакъе Московски района гIулакх деш да тхо. Каст-каста Москверча предприятешка концерташ уттадеш а хул. ХIаьта тха «Іеш» йола моттиг-м город Ногинск я. Укхаза Іа а даьккхе аьхки гастролешка арадовл. Дукха ха йоацаш Киеве, Петрозаводске, Одессе, Златоусте, Риге, Тбилисе, кхыча союзни республикай городашка хилар тхо.

Ер шу чIоагIа лоархIаме дар тха театра. Ший шовзткъа шу дездаьд цо. Из да театр бокъонца низ бенна, шийх бIубенна долга. Бахьда из дац, оаха хьоккхаргйолча спектаклашта юкъе кхоачамбоацараш хила йиш яц яхалга. Цох дувца хIанз а хьалха да. Тха балха бокъонца бола махи «раьза хургбий-хьогI» яхача тха уйлашта жопи лургдараш, тхо эггара хьалха хьоашалгIа даьхха, шун, нах ба.

МалагIча спектаклашка хьажа йиш хургья грозненски зрителa?

4-ча июнера 27-ча июне кхаччалца хургда тхо шун городе. Цу юкъагIа оаха хьокха лаьрхIад 8 пьесей 3 берий фаьлги. 4 премьера я тха программаца. Эггара хьалха хьожар грозненски зритель волаш хургья С. Алешина пьеса «Кхыяр». Оаш хьалхара мах бергба ишта Лев Митрофанова пьесах оттаьча «Дехке валар» яхача психологически детективах. КПСС XXIV съезд хьаеллаш хьекха грузински драматурга А. Чхаидзе пьеса «ТIий», тIехьара йиъ-лагIъяр— дукха ашараш, халхараш дола Б. Рацерен В. Константиновен язъяь «Ца йоагIача яхар» яха комеди.

МалагIа бахьанаш теркалдеш херж оаш, шоай программа.

Керттерча дакъе театр вайна ма харра вахарца цхьан гIа боахаш хила ма дезий. Цудухьа Даьхе езача, машар лорабеча, кхоачамбоацарашца къовсам лоаттабеча вай заманхочун сурт хьокха советски йоазонхой пьесаш уттаю. Цо белгалду тха театра «сибат» а. ХIаьта - цунца цхьана гIорбаьннача классикий Г. Ибсена, О. Бальзака, кхычар балхаш юкъекхахьар а ший маIан долаш да. Классикашкара вIалла а эшалуш доаца хьаькъал, халкъа дикагIйола оамалаш хьанйю.

Театра никъи, цун кхоанеи?

Лакхе аз белгал ма дарра дикка ха йолаш да тха театр. Ше болх бе доладелча дена кхо бIаь гаргга спектакль оттаьй цо. Цул лард еллараш ба любительски спектакль вIашагIъелла вежарий Адельгеймаш. Театр кога тIа отташ дукха новкъостал дир хIанз цIи хеза болча артисташа, режиссераша, СССР халкъа артиста И. М. Турманова, режиссераша Ф. Сакалиса, Б. Рощина, артисташа В. И. Качалова, А. Жарова, О. Л. Книппер-Чехова, Г. Абрикосова, кхычар. Цар моттиге оттабе мегаргболаш ба хIанз театра сцена тIа ловзаш бола талант йола актераш: К. И. Маслов, Т. С. Гаврилова, Ю. Ф. Смирнов, Л. Н. Крутлый, къона актриса С. Андриенко.

Планаш... ХIара кердача сезона керда пьесаш кийчъю оаха. Эггаяккха лерхI хьатIайоагIча сезонера репертуар а. ХIанз кийчъеш да советски а вежарашха долча мехкий йоазонхой а пьесаш.

4-ча июне А. Чхаидзе «ТIий» яхача пьесаца хьаелл оаха тхоай театральни сезон. Тхо хьежаш да шута, грозненцаш.

УКРАИНЕРА РЕДАКЦЕГА ДАЙТА КАЬХАТ

1972 шера декабре вай мехка халкъаша белгалйоаккхаргья шоай эггара езагIа йолча юбилеех цаI— советски Социалистически Республикай Союз вIашагIъелла 50 шу дизар. Цу дезача дена кийчлуш «Правда Украины» яхача республикански газета редакце шерреи каст-кастен лувца лерхI вай мехка дахача дерригача советски халкъий вежарий вахарах, къахьегамах, бытах, цар доттагIалах а вIаши юкъерча новкъосталах а.

ЧIоагIа раьза хургдар тхо, нагахьа санна Киеве «Правда Украины» яхача газета редакцега шун письмош доагIаре (Брест-Литовский проспект, 94): дIаяхача, карарча, тIайоагIача ханах, наьха кхелех, къамашта юкъерча гIулакхий толамехи проблемаехи, вай халкъа социально-политически, экономически, идейни цхьоагIонах, укх карарча, нийслагIча пятилетке шун гIулакхаш мишта лел.

Шоаех хIаравар, шун коллектив цхьаьа хIамаша Украинаца ювзайолийташ хила тарлу. Из тхоашта хайча чIоагIа раьза хургдар тхо.

Ловшa аьлча, чIоагIа ловра тхона, массехк мугI кхаьча а, шугара хабар кхачар. Тешалаш, тхона безача маьха хургдар из.

ХьалхxагIе а баркал оал оаха.

В. СЕРОБАБА,
«Правда Украины» газета бехктокхаме редактор.

СПОРТ

ХЬАЛХАРА КОМАНДАШ

Футболах ловзаш городера хьалхара моттиг яккхара ши тур хилар.

6-ча туре «Локомотив» футболисташца вIашагIкхийтар Грозненски мехкдаьтта института студенташ. КагегIабараш счет 1:1 йолаши боккхагIбараш счет 2:1 йолаши «Локомотив» кот а йолаш чаккдаьлар ловзар.

«Луча» футболисташ шоай майда тIа лайзар геттара дика ловзаш белгалъяьннача «Гипрогрознефть» клубаца. КагегIбараш 2:3 счет йолаш ийшар, боккхагIбарашца — «Гипрогрознефта» команда счет 7:1 йолаш эшайир.

«Старогрознефть» НГДУ футболисташ котбаьлар счет 2:0 йолаш «Октябрьнефть» НГДУ кагирхоел, боккхагIбарий счет: 5:2. «Динамо» командеи педагогически института студентийн счет 2:2 хилар.

ВорхIлагIча туре «Динамо» футболисташ шоай майда тIа котбаьлар «Октябрьнефть» НГДУ командаца ловзаш. КагегIбарий счет 9:0, боккхагIбарий счет 4:2.

ЦхьоалагIча Мая цIерагIча колхоза футболисташ «Локомотив» командаца ловзаш кагегIбараш а боккхагIбараш а 1:0 счет йолаш лайзар.

ВорхI тур чаккхъяьнначул тIехьагIа турнирни таблице хьалхa я ЦхьоалагIча Мая цIерагIча колхоза команда, шолагIчеи кхоалагIчеи моттигашка я «Луч», «Гипрогрознефть» командаш.

О. ПОГОНЯЙЛОВ.

Тахани кхоанеи хургда

5 ИЮНЬ

В. И. Ленина цIерагIара майда. 18.00. Ашарий концерт (грамзапись). 19.00. Просвещене болхлой хоровой коллектива концерт. 20.30. Хроникально-документальни фильмаш хьокхаргда.

С. М. Кирова цIерагIара культуран салаIарен парк. 11.00. 16.00. Нах гуллу майда. Ловзараш, массовкаш. 18.00. Кинолекторий. «Кругозор» яха устни журнал. «Халкъи партеи цхьана да» яха документальни фильм хьокхаргда. 17.00. ДIакIайла театр. Просвещене болхлой драматически коллектива цIен выступлени. 19.00. «Интеграл» яхача вокально-инструментальни ансамбла выступлени.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 11.00. «Малышок» яха берий кинотеатр дийла да. 18.00. Духовой оркестра выступлени. 19.00. Баьщара театр. Классически халхара студен халкъа опера театран солистий концерт. 20.00. «Флора» яхача вокально-инструментальни ансамбла эстрадни илли сайре.

Н. К. Крупске цIерагIара культура Дворец. 19.00. «Технически знанеш халкъа дIайовзийта» яха лекторий. «Кердача пятилетке машинаькъа транспорт дегIаяр» лекци. Тематически киноош хьокхаргда.

Химикий культура Дворец. 17.00. «ЛадувгIалаш йовзача ашарашка» духовой оркестра выступлени. 18.00. Литературни кердадарий обзор. 19.00. Химикий салаIара сайре.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 15.00. Деловой, Моздокски, Краснознаменни, Коммунистически улицай «XXIV-ча съездо лерхIараш кхоачашдергда» яха цIей.

15-ча участка клуб. 18.30. «Іилмен техникен дегIайоалаяра керттерча наькъех КПСС XXIV-ча съездо дувцар» яха лекци.

6 ИЮНЬ

В. И. Ленина цIерагIара майда. 18.00. Ашарий концерт (грамзапись). 19.00. ДК Химикий духовой оркестра выступлени. 20.00 Хроникально- документальни кинофильмаш хьокхаргда.

С. М. Кирова цIерагIара культуран салаIарен парк. 11.00. 16.00. Нах гуллу майда Ловзараш, аттракционаш. 18.30. Кинолекторий. Хаттарийн жопийн сайре. 17.00. Баьщара театр. НГНПЗ клуба художественни самодеятельноста концерт. 19.00. Эстрадни ашарий сайре.

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 10. 00. Баьщара театр. Духовой оркестра Ерригсоюзни конкурса хьалхара тур. 18.30. «Дунен политически орбите» клуб. «В. И. Ленина образ советски поэзена юкъе» лекци. 19.30. «Массаза дийна» яха кинолекторий. 20.00. «Флора» яхача вокально-инструментальни ансамбла концерт.

Н. К. Крупске цIерагIара культура Дворец. 11.00. «Юный ленинец» яха кинотеатр дийла да. 19.00. «А. С. Пушкин — вай йоазонхо» яха литературни сайре. Тематически кинофильмаш хьокхаргда.

Химикий культура Дворец. 11.00. «Денал долчарех дола дувцараш» яхача циклах киноутренник. 12.00. Черноречье поселкерча командашта юкъера волейболахи футболахи ловзара спортивни яхьаш.

«Красный молот» завода культура. ЦIа. 17.00. «Съезда решенеш кхоачашъяр — хIаране гIулакх» яха беседа.

КИМ цIерагIара клуб. 14.00. Берий утренник. 17.00. «Европа кхерамален проблемах КПСС XXIV-ча съездо дувцар» лекци.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозней кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара гIаьххьача бораме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 22—27, Грозне 24—26 градус йовхал йолаш хила а тарлу; 6-ча июнера 9-ча июне кхаччалца хувцалуш морхаш а йолаш, цхьацайолча моттигашка юкъ-юкъе догIа а делхаш, ди а къувкъаш, хьаьда лостам боацаш, гIаьххьача бораме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура буйсашка 9—14, деношка 18—23 градус йовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Хьажа, ладувгIа

5 июнь

ТЕЛЕВИДЕНИ:

9.05 — Массанена йола гимнастика. 9.30 — Кердадараш. 9.45 — ЗIамагIболча дешархошта. Сердал ю седкъилга. 10.15 — «УнахцIено». Іилман популярни программа. 10.45 — «Карусель». Телевизионни обозрени. 11.30 — Киножурнал. 11.40 — Дешархошта. «Ялати, саги». 12.00 — «Искусствера вахар». Огюст Ренуар. 12.40 — Музыкальни вIашагIбеттабалар. 13.15 — Советски кино исторе оагIонаш. «Комсомольск» яха художественни фильм. 15.00 — Телевизионни халкъа университет. Іилмани техникан факультет. Халкъа боахам лелабеча кибернетика. 15.40 — Кердадараш. 15.45 — Культура факультет. Операторий кинопара искусство. 16.30 — ПхийтталагIа моттиг яьсса Аисай» яха фильм. 16.40 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 16.55 — Кердадараш. 17.00 — «Сампо» яха художественни фильм. 18.35 — Америка духьал я. Передача ю телевиденен радион политически обозревателa Дружинина. 19.15— Хоржамашта накъадолхаш. Вай кандидаташ (нохчий меттала). 19.25 — Къоначa харжархошта дола концерт (нохчий меттала). 19.50 — Шоана бераш. 20.00—«Ше альпенисташ» яха телевизионни художественни фильм (кхоалагIа сери). 20.30 — «Хан». Информационни программа. 21.00— «12-сахьат даьлча босс хьаккоач» яха художественни фильм. 22.10 — Спортивни передача. 23.00 — Ерригсоюзни радион телевиденен эрсий иллей хора концерт.

РАДИО:

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала) 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 9.25 — «Къонал» (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — «Нохч-ГIалгIай ашараш оаха дIайовзийтаргья шоана» яхача циклацара передача (эрсий меттала). 16.00 — «Кхоанега бода никъ» яха Ведзижева очерк. (гIалгIай меттала). 16.20 — Халкъа тIахьожам болх беш ба (эрсий меттала). 16.40 — Нохч-ГIалгIай лирически иллеш (гIалгIай меттала). 17.00 — Москва. 18.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск. 19.00 — Москва.

6 июнь

ТЕЛЕВИДЕНИ:

9.05 — Бераштa йола Іуйранара гимнастика. 9.15 — Кердадараш. 9.30 — Дешархошта. «Гургал бетта сахьат». 10.00— Музыкальни киоск. 10.30 — Тахан Іилма. Лакхарча напряжене энерги кареерзaяра гIулакхаш. 11.00 — Бераштa. «Миллион гале чу» яха мультипликационни фильм. 11.30 — Бераштa. ДIалакха зIамига музыкант. Чехословакера передача. 12.00 — «Ромашки йолча» «Теремок» хьоашалгIа яхар. 12.45 — «Ах бийса яьнначул тIехьа эккхар» яха художественни фильм. 14.24— Мультфильмаш. 15.00 — «Ше альпенисташ» яха телевизионни художественни фильм. (йиълагIа сери). 15.30 — Юрта къахьегамхой. Передача дIахьу Черниченкос. 16.00 — Художественни гимнастикаx йола дунен халкъашта юкъера яхь. ГДР — СССР. Берлинера передача. 16.45 — Пятилетка дозуонаш. 17.00 — «Ше альпенисташ яха телевизионно - художественни фильм. (пхелагIа сери). 17.25 — Хоржамашта накъадолхаш. Телевизионни агитпункт. 17.35 — Харжархошта дола концерт. 18.00 — Къонал эфире я. 19.45—Шоана бераш. 19.55 — «Хьа воIи вошеи» яха художественни фильм. 21.30 — Поэзе ерригсоюзни Пушкински деза ди. Михайловскера трансляци.

РАДИО:

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Передачай программа. 7.40 — Москва. 8.25 — Шоана дукхаезача ашарий концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — «СалоIа минуташ» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 15.40—Массанахьа дика нах ба. 15.55 — КIирандийнахьара музыкальни программа. 16.25 — «Самукъанеча талгIе тIа» яха литературни передача. (гIалгIай меттала). 16.45 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 17.00 — Москва. 18.30 — Литературни передача (эрсий меттала). 19.00 — Москва.

ОСМИЕВ Хьамзат

ТОАМ

ДУВЦАР

...Цу дийнахь йоккхача юрта ши саг вIашагIа мел кхийттача метте дувцаш хиннар цхьа дош дар: доккхача тайпан а дукха йишавоша а долча Баймарзий Бексолта йоI Напсат едда маьре яхай. Кхы цхьаккха дувца хIама доацаш мо, шоашта та-товча тайпара дIа-хьа а дехкаш, массане а из дувцар — маIачар а кхалчар а. Цхьабараша шийна та а тайна едда яхай из, яхаш, дувц, шоллагIбараш, баллане а шоаш яхачоа тIера а ца боалаш, низагIа йодаяь йигай из, яхаш, къарлу. Царга а вокхарга а шортта хул шо-шоаш яхар бакъдеш дола «тешалаш».

ЙоI ше раьза а йолаш шийна дукхавезача зIамигача сагага маьре яхаяле а, тIабеттабенна хьа а лаьца, низагIа йигай оалар йиIий даьшеи таргарча нахеи. Ишта йоахар хIанз Напсата даьша а. Цхьабакъда, цар фуннагIамоллагIа яхе а, из гIулакх мадарра довзаш болчарна ховра Индарбе наькъан Хьамжурдийга дуккхача хана дена Напсат догдоахаш хиннилга а, бартагIа дас из зоахалол дергдоацилга бокъонца дIахайначул тIехьагIа, зIамигача сагаца ха-ди а хоададаь шийна тайна из цунга маьре яхалга а.

— Саг ший даьшка юха ца кхоачийте тоам хургбоацача даьннад из хIанз. Хезадеший шоана: йоI шоашка юха ца лойя тоам бергбац оаха, аьнна, къорIах дув биаб, йоах, Бексолтаи цун шин вошаси.

— Индарбе наькъан фу лаьрхIа ба, йоах? Цунах хIама дий хозаш?

— Шийна тайпан фу хадаргхиларах саг юхалургйолаш бац, йоах, уж... Шоаш дукха а безаш енай, йоах, шоашка ена йоI.

Мичча бесса дале а, Іургара кIориганш йихьа яйча дорхлу ча санна, бирсбенна хьувзар Баймарзий къонгаш. Раьза а йолаш шоашка бартагIа маьре ена Бексолта йоI юхаяла лаьрхIа Индарбе наькъан а бацар. Атта дов хила тарлургдолаш, ирденна дар цу шин тайпанна юкъера гIулакхаш. Нагахьа санна хуле, дов бIеха хургдолаш яр из зама ше а.

Берех бой деш, истех жерой беш, юрташ йоагаеш, боахамаш хIалакдеш тIабаькка деникинцаш боха а баь, гIалгIай къахьегамхоша юха а шоай гота-мангал карайийца ха яр из. Цхьабакъда, тIом сеца а белогвардейцаш цIенбаь бохабаь а массехк шу даьннадале а, герзацара чам бовнза бар нах. Картаца хьалъоттаяь латташ топаш хулар пхьегIа тIа багIача къонахий.

...Юрта Совета цIенош. Шенюкъе гIолла сихха Іо-хьал ухаш лел ткъаьх шу мара доаца зIамига саг — юрта Совета председатель Салман. Дехьа оагIорахьа, кора йистте латтача истола хьатIа а хайна, цхьа каьхат яздеш вагIа ханна нийсвенна къонах—партийни ячейка секретарь Берснакъа. Берснакъийна хьалхашка юха а сеца йоах Салмана:

— Вай дагIIашехьа, йиIий дай чухьелхара а дов хилара а кхераш ба юртара нах-м... Лакхехьарча Іаьдалга дIа а бенна, дикка човхабайта беза Баймарзий къонгаш. Фуд цар хьувзадер! Іаьдал доацаш мо...

— Ай мичара! — цунна духьаля йист хилар Берснакъа. — Сиха даха хий фордах кхийттадац, яьхад вай даьша.

— Дув а беннаб, йоах, цу юкъе-м...

—Из-м хIама дац. Вай кхетаде деза цхьаькха. куралла соньталла хьувзаш бац Баймарзий къонгаш. Уж ца кхеташ хьувз. Шоашта доккха эхь тIаккхаьчад мотт царна. Уж дIакхетабе беза. Нагахьа санна, Іа яххача тайпара, дов де уж кийчлуш хуле-м, хьалхxе а вайга хоамбергболаш нах ба цига. Кхыметтел ца, шоай тайпах а...

— «Кхетабе беза» ях Іа. Фу даь кхетабергба уж?

— Из, сона хетаргахьа, эггара дикагIа Арсгирега дулургда. Цунца дагадаьлча бакъахьа да вай.

Берснакъас вийца Арсгири малав, фу саг ва из? Яхаш хеттий оаш? Из вар цIе-партизан а хинна, ший хана Сергоца гIулакх а леладаь вокха саг. Юртарча наха а из вовзача арахьарча наха а чIоагIа сий дора цун. ВоаттIавергвале а бакъдар дIааргдолаши, нийса доацар аргдоацаши, вайнаьха мотт дика ховши къонах ва, оалар цунах. Цхьаннега а меттахьа боаккхалургбоаца чона бIоагIа а хиле дIаоттар Арсгири наха юкъе цатоам баьннача хана. Из ишта хилар дуккхаза а бIаргадайна бар юртахой.

...Ше волчара Берснакъеи Салмани арабоаллашехь а, лаьрххIа саг а вахийта, Арсгире шоайцига хьийхар дош ала хара, къонахчал хилара цу юрта шийна толашагIа хета ши саг — Инала Шахмарзеи Къахьарма Кермии.

Уж сихха хьакхаьчар. Мерза моаршал-денал а хаьтта цIагIа чу а баьнна хьаьший Іохайшачул тIехьагIа дийцар Арсгире ше царга хIана кхайкав.

— Со шуга кхайкав, — аьлар цо, — Баймарзий къонгаштеи Индарбе наькъаннеи юкъе эгтача гIулакха шуца дагавала. Мехка ерригача юрта хьалхашка юхьIаьржлуш да, сона хетаргахьа, нагахьа санна вайна тоамбе а ца могаш укханах дов хуле... Яхь йолаш къонахий цу юрта хиннабаларе хургдацар из. аргда мехко. НаIалт аргда... ХIаьта мехкага наIалт ца алийта-м къонах вала а мегаргва...

ТIаккха, Берснакъеи Салмани ше волча хилар къайла а ца хьош, Арсгире царна дIадийцар йоI ше маьре яххача юсаргйолаш, наха юкъе дов-эгIазал а хургйоацаш, Баймарзий къонгаша сихбенна биадув къаьра а хургбоацаш ше дагалаьцар.

— Нагахьа санна царех цхьанна тайпано «Іий-мIий» оале вай кхайкабу нийса никъ тIа ца эца гIорте, довна дай а хин сона хьаовтта шо кийча дале, ишта из дергда вай, — чакхдалийтар Арсгире ший къамаьл.

— Юрто яхар ца дича баргбий уж, — къоабал а даь тIанийцар цо аьнна вокх шинне.

Цар кхайка тIавийхар цхьа зIамига саг (Арсгире виIий воI вар из). Цунна тIадиллар сихха тачанка дIайожилга.

Хьаьший чай менна балалехьа зIамагIа хьалхашка а вагIаш ена хьаэттар тачанка. Къоаной гIайттар, коа-юкъе баьлар, тачанкана тIахайшар.

— Индарбе наькъанцига яхийта тачанка, — аьлар Арсгире говраш лехкаш вагIача зIамагIага. — Хьажмурдарцига!

Урхаш юха а теха, шод айир зIамагIа. Массача чоаболагIа дIалийлхар говраш. Из чоабол кхы лаьгI ца луш, фу леладола аккхар, аьнна хела саг тIехьа а хьожавеш, Индарбе наькъан коа кхаьчар тачанка.

Нагахьа санна йиIий дай чухьелхаргхуле, царна духьалбала кIийленаш лийца лаьттача санна, миI-миIиигашкара гуча а бувлаш, хьийлхха къонахий тIабаьхкар вIалла дагабоаца хьаьший тIа а багIаш коа енача тачанкана. Салам а денна, моаршал юха дерзадаь тIера бессар хьаьший. Уж цIагIа чубаьхар. Ковна вокккагIа тIа а хьийха, чухь а ара а латтача массанена дIа а хозийташ къамаьл доладир Арсгире.

— Тхо кхаь тайпан кхо къонах ва тахан шун коа венар. Вешта аьлча юрт я тхо. Юрта цIерагIа ях оаха: улув ваькхха шоай саг воацаш, тхона тIадожадещ деккар доацаш, моллагIа оаха даьр мегаш я хургдолаш хIанз оаш тхога хьаьла еза оашош йига Бексолта йоI. Нагахьа санна оаш из ца дойя, юрте дIахоададу шо. Цу дашa маIан ма довзий шоана.

Ший бе йоалла Іаса шорттига шин кога юкъе Іо а етташ, уйлаш еш вагIар Жамарза. Арахьа ладувгIаш лаьттараш шоайла лерге ухар.

— Цхьаькханех кхеташ хилалаш — наIаргахь Іо а хьежа дош аьлар Кермас а, — шун тайпан цхьаьна сага наьха тIехтохам хургболаш, юхьIаьржлургйолаш хIама дергдац оаха.

— Оаш яхар ца де-м дага а доxаргдацар тхона, Арсгири. Мишта Іергдар тхо шун юхь ца еш! Цхьабакъда, хIанз укх сахьата вай тIаккхоачача яц-кх из кхалсаг, кагийча цаха яхачох.

— Йолччара хьайоалае еза. Тхо из йоацаш укх коара арадовла лаьрхIадац.

Баймарзий къонгаша биаб, яхаш, хьахоза дув а дагабехача, къоаноша деча къамаьла хьисап а дича ладувгIаш хиннарий сакхийна хила а мегар ераш фу лаьрхIа баьхкаб. Мичча бесса дале а, хьаьший баьсса гIоргбоацилга хайча, тайпан нах шоайла дага а баьнна, сихха дIа а хьайза, йолччара йоала а яь къоаношта духьала йигар Напсат. Юхь къайлаяьккхя туллаш шовлакх а долаш латтача цунца, шийца Индарбе наькъан тайпан нах ара а баьха, къамаьл дир цар, тIаккха арабаьхараш юха чу а хьийха, дIакхайкадир шоаш лаьрхIар:

— Оаха хIанз тхоашца дIаюг Бексолта йоI. Маьрша юхайоалае а хьожаргда.

— Къона къаваллалца вахаш сона хеза а дац, дайна а дац, шо кхаь къонахчо харцахьа даь хIама. Шоай хьаштдар де! Тхо теш шох, — аьлар Жамарзас.

Цу хьакъехьа кхы саг йист хиланзар.

Коа йоагIача хана цу тIа баьгIарел совгIа, коара юха арайоалача хана Напсат а ягIар тачанка тIа. Юрта юкъе а яьнна, Жаьнтелга тикага кхаьчача гола а теха, тIеххьара а. Баймарзий къонгаш бахача коа чухьайзар тачанка. Ков дизза нах бар цига: тайпан нах Баймарзий къонгашта бохам хиннаб аьнна хеза, фудмалад хьажа баьхка гаргара нах а бар уж. Цхьаннена а дага ца хиннар дар цу наха дайнар: юхь къайлайоаккхаш доккха шовлакх тIа а кхелла къонахашца тачанка тIа ягIар цхьа кхалсаг. ДукхагIбарий сакхийтар из Напсат хиларах. Кхалнаьха гIараш яьлар. Сардам хезар. ТIабаржа кийчбенна хинна кхалнах маIача наха совцабир. ГIараш йийшар. Йоккхача юрта а арахьа а цIи хеза бола кхо къонах бIаргавайча, каехкаелча санна бисар берригаш а.

Тачанка тIара Іо а бесса. Напсат шоашцара дIа а ца къастийташ, хьаьша цIагIа а ца боалаш, боаллашехьа а нана-цIагIа чубаьлар къоаной. Цига чубаьхкар: Бексолтар даь воша Боазаркъа а, цун кхоккха веший воI а, ишта кхыбараш а. Цкъарчоа Іо ца хайча яргьац а аьнна, низагIа пишка тIехьашка Іохоаь Напсат, юха а уразтта латтар. Шовлакхо юхь бIарга ца яйте а, тов мо йоагаш яр из, нахах тоам ца хеташ.

— Боазаркъа, — йист хилар Арсгири, — юртагареи нахагареи укх тIаьр-юкъе диллал баркал дац хьа веший къонгашта цар биача дувна. кIеззига хоба а даь дIахьеккхар цо ший аьрда кулг. — Эсала даьд цар из. Сендухьа хьовз селла корзагIбаьнна? — Саг маьре ца йодаш малав?! — Царна фу хет ха воаллаш мо, чакх, воалаш массанена бIара а хьежа, юха а Боазаркъийгахьа вийрзар из. — Хьа веший къонгаша ца боагIаш биа дув къаьра ца хилийтар духьа, шун гIулакха, оаха тхоашца хьа а йоалаяь («шуга юха а енна») дIа латт хьа веший виIий Бексолта йоI... Вай къамаьл хьададаьлча юха дIа а югаргья.

— ХIанззехьа дIаюгаргья-м ма ала, — наIара тIехьашкара йист хилар Бексолта зIамагIвола воша. — Фуд-малад а хьежа, тIаккха оаш яххар дергда...

— Сацийта хьай баге, — веший воI човхавир Боазаркъас, — Кхы хьай баге укхаза хьал ма йоаттIаелахь... — ТIаккха хьаьшашкахьа хьалтIа а вийрза аьлар цо: — Арсгири, Керам, Шахмарза, баркал шоана. Оаш леладер кхетаде корта хетац сона сай веший къонгий, хIаьта саго даь дика хIама бекхам боацаш дисадац оалаш ма дий. Баркал шоана! Бехк ма баккхалаш сох даьлл ашой из кхалсаг низагIа йигай яха дош дар сона новкъа хиннар. Из харц хиларах со тешаварах а, со воне вутаргвола никъ оаш дIакъовларах а, баркал шоана. Юхь кIай дахалда шо!

— Деррига кхета а даь, из къонахчун дош Іа аларах хьона а хилда баркал, Боазаркъа. Дика ираз долаш беркате йиша-воша хилда шун! Шоана ма хеттара дика тIехье кхуйла.

Кхы саг йист хиланзар из дош хьоахадаь, Хьаьший гIайтта арабаьлар, Тачанка тIа хайшар. Шоашца Напсат а йолаш. тхьовра хьабаьхкача новкъа юхабахар уж.

Нускал доаладеш боагIача замеша санна, Арсгире пурамийца кхозза топ кхессар Шахмарзас тачанка Индарбе наькъан наIарга кхоачаш латтача хана!

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84

СФ05111. Заказ № 5386.